

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Ústav sociální práce

Problémy bezdomovectví na Náchodsku
Bakalářská práce

Autor: Miroslav Kout
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: 6731R023 Sociální práce ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná forma

Vedoucí práce: JUDr. Mitlöhner Miroslav CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Miroslav Kout
Studium:	U1664
Studijní program:	B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce ve veřejné správě
Název bakalářské práce:	Problémy bezdomovectví na Náchodsku
Název bakalářské práce AJ:	Problems of homelessness in Náchodsko

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cíl práce: cílem práce je zpracovat téma zabývající se prací sociálních pracovníků a městské policie s bezdomovci. Práce bude zaměřena na města s obecními úřady s rozšířenou působností a zřízenou městskou policií v okrese Náchod. Jsou to města Náchod, Jaroměř, Broumov a Nové Město nad Metují. Práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretické část bude pojednávat o vzniku bezdomovectví, získávání obživy lidí bez domova, závadovém chování těchto lidí a páchání drobné kriminality. Praktická část se bude věnovat výzkumu služeb poskytovanými sociálními pracovníky bezdomovcům a podíl drobné kriminality na způsobu získávání obživy bezdomovců. Dále bude výzkum zaměřen na získání statistik městských policií při práci s těmito lidmi.

Sociální právo České republiky (Tomeš) Bezdomovectví v kontextu ambulantních služeb (Marek, Strnad, Hotovcová) Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí (Vágnerová, Csémy, Marek) Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie (Štěchová, Luptáková, Kopoldová) Základy sociální práce (Matoušek)

Garantující pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	JUDr. Miroslav Mitlöhner, CSc.
Oponent:	Mgr. Jan Hloušek, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	29.6.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Černčicích dne 11. 3. 2019

.....

Miroslav Kout

Poděkování

Zde bych rád poděkoval JUDr. Miroslavu Mitlöhnerovi CSc., za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

Dále bych rád poděkoval mé manželce a dětem za trpělivost, kterou se mnou museli mít, při psaní této práce.

Anotace

KOUT, MIROSLAV. Problémy bezdomovectví na Náchodsku. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2019, 60 s., Bakalářská práce.

Tato závěrečná práce je věnována tématu bezdomovectví. Snaží se zmapovat jak práci sociálních pracovníků s lidmi bez domova, tak zároveň popsat i vztah mezi těmito lidmi a drobnou kriminalitou. Práce je zaměřena na města s obecními úřady s rozšířenou působností v okrese Náchod. V těchto městech je zřízena i městská policie. V okrese Náchod to jsou města Náchod, Jaroměř, Broumov a Nové Město nad Metují. Práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část vymezuje pojem bezdomovectví, pojednává o příčinách vzniku bezdomovectví, kriminalitě bezdomovců a sociálních službách pro bezdomovce. Praktická část se zabývá službami poskytovanými sociálními pracovníky bezdomovcům a dále výzkumem statistik městských policií, informujících o podílu drobné kriminality v životě bezdomovců.

Klíčová slova: bezdomovectví, sociální služby, Náchodsko, sociální práce, drobná kriminalita

Annotation

This final paper deals with the notion of homelessness. The aim is to map the work of social workers working with the homeless people and also to describe the relationships between these people and misdemeanours. The paper focuses on towns with municipal authorities with extended powers in the Náchod District. In these towns there are also municipal police departments. In the Náchod District the towns are Náchod, Jaroměř, Broumov and Nové Město nad Metují. The paper is divided into two parts: the theoretical part and the practical part. The theoretical part defines the term homelessness, deals with the causes of homelessness, criminality of homeless people and social services for the homeless. The practical part focuses on the services provided to homeless people by social workers and also on the survey of statistics kept by municipal police officers informing about the minor crime rates in the lives of homeless people.

Key words: homelessness, social services, Náchod, social work, minor criminality

Obsah

Obsah	1
Úvod	3
1. Bezdomovectví	5
1.1 Domov a bezdomovectví.....	5
1.2 Vymezení bezdomovectví.....	6
1.3 Typologie bezdomovců dle FEANTSA.....	7
1.4 Typologie bezdomovců dle Hradeckých.....	8
2 Bezdomovectví v historii	10
2.1 Středověká společnost.....	10
2.2 Průmyslová revoluce.....	11
2.3 Po roce 1948.....	11
2.4 Po roce 1989.....	12
3 Příčiny bezdomovectví	13
3.1 Faktory objektivní.....	14
3.2 Faktory subjektivní.....	14
3.3 Bezdomovectví mužů, žen a mladistvých.....	15
3.4 Příčina bezdomovectví - chudoba.....	17
4 Kriminalita bezdomovců	18
4.1 Pojem drobná kriminalita.....	19
4.2 Co je přestupek a trestný čin.....	19
4.3 Přestupky páchané bezdomovci.....	22
4.4 Trestné činy bezdomovců.....	23
4.5 Kriminalita páchaná na bezdomovcích.....	26
5 Bezpečnostní orgány a bezdomovectví	30
5.1 Policie České republiky.....	30
5.2 Obecní policie.....	31
6 Sociální služby pro bezdomovce	32
6.1 Orgány státní správy a samosprávy zabývající se bezdomovectvím.....	32
6.2 Formy pomoci pro bezdomovce.....	33
6.3 Neziskové organizace pracující s bezdomovci.....	36
7. Praktická část	37
7.1 Hlavní cíl výzkumného šetření a charakteristika dílčího cíle.....	37

7.2	Formulace výzkumných cílů	37
7.3	Použité metody výzkumu	38
7.4	Stručná charakteristika výzkumné lokality.....	40
7.5	Popis výzkumného souboru.....	42
8.	Průběh výzkumu	44
8.1	Výsledky výzkumného šetření a jejich interpretace	48
8.2	Závěr výzkumného šetření	54
	Závěr	56
	Zákony a vyhlášky	57
	Internetové zdroje.....	57
	Seznam použité literatury	58
	Seznam tabulek	60
	Seznam příloh	60

Úvod

Svou závěrečnou práci jsem zaměřil na oblast týkající se problému bezdomovectví v dnešní společnosti. Lidí bez domova stále přibývá a tím vzniká prostor i pro negativní sociální problémy. Rád bych touto prací zmapoval prostor veřejné správy na místní úrovni zabývající se lidmi bez domova a problémy, které bezdomovectví v dotčených lokalitách přináší. Jelikož bezdomovectví není jen problémem velkých měst, jako jsou například Praha, Brno nebo Hradec Králové, rozhodl jsem se pro menší města. Jako výzkumná oblast byly vybrány obce s obecními úřady s rozšířenou působností v okrese Náchod. V tomto okrese jsou čtyři obce III. stupně, a to Náchod, Jaroměř, Broumov a Nové Město nad Metují.

Náchodský okres jsem vybral do své práce z osobních důvodů a to proto, že mi je velmi blízký. Narodil jsem se v Broumově, žiji u Nového Města nad Metují a zároveň tyto čtyři jmenovaná města pravidelně navštěvuji. Pracuji jako strážník městské policie, s bezdomovci přicházím do styku, řeším jejich protiprávní jednání, a proto byl důvodem k výběru tématu problému bezdomovectví na Náchodsku právě můj zájem o tuto problematiku, a také skutečnost, že v současné době se tomuto problému nevěnuje dostatečná pozornost a je odsouván do pozadí.

Jedním z úkolů této práce bylo poukázání na práci sociálních pracovníků jakožto osob, které s lidmi bez domova bezprostředně pracují a nabízejí jim pomoc. To znamená, že těmto lidem například vyplácejí sociální dávky, pracují s nimi jako jednotliví sociální pracovníci a řeší jejich problémy, nebo nabízejí pomoc prostřednictvím různých komunitních a skupinových projektů pracujících s bezdomovci.

S bezdomovectvím jde samozřejmě ruku v ruce páchaní přestupků a drobná kriminalita, a proto jsem do své práce zahrnul i práci městských policí ale i Policie České republiky, které se v katastrofách výše jmenovaných měst nacházejí. Tyto bezpečnostní orgány místní samosprávy přichází při své práci do kontaktu s těmito lidmi přímo na ulici a do života bezdomovců výrazně zasahují. V rámci veřejného pořádku řeší porušování vyhlášek a nařízení města ale i drobnou kriminalitu jako například krádeže nebo výtržnictví.

Tato práce je rozdělena do dvou částí, a to teoretické a praktické. V teoretické části bude vysvětleno, co to bezdomovectví je. Dojde k jeho vymezení a rozdělení do typologií. Tato typologie bude rozdělena ze dvou pohledů. Za prvé z pohledu Evropské federace národních organizací pracujících s bezdomovci FEANSA a za druhé z pohledu

Hradeckých. Teoretická část bude také obsahovat stručnou historii bezdomovectví. Dále zde budou nastíněny příčiny, které vedou ke vzniku bezdomovectví, a jejich původ. Ve své práci se také budu zabývat rozdílem bezdomovectví mužů, žen a mladých lidí žijících na ulici. Následovat bude část věnována kriminalitě bezdomovců, vymezení drobné kriminality s představením trestných činů a přestupků páchaných lidmi bez domova ale také důležité téma kriminalita páchaná na bezdomovcích. Na toto téma navazuje i představení činností a funkcí Policie České republiky a městských policií. Na závěr teoretické části následují klíčové aspekty sociální práce sociálních pracovníků, jakožto zástupců veřejné správy, kteří přicházejí do styku s lidmi bez domova. Okrajově se tato práce věnuje i práci neziskových organizací, zabývajících se pomocí bezdomovcům.

V praktické části bude ve vybraných městech, pomocí strukturovaného rozhovoru, proveden průzkum mezi lidmi bez domova a sociálními pracovníky na místních úřadech, jakou formou je využívána pomoc vnitřní správy bezdomovci. Pokud ji využívají, tak jaké služby (dávky, sociální služby) jako klienti akceptují. Jestliže nevyžívají služeb státní správy, tak cílem této práce je zjistit z jakého důvodu a proč tyto služby nevyžívají.

Úkolem této práce je prozkoumat oblast veřejné správy na místní úrovni v Náchodském okrese a zmapovat, jakými prostředky a jakou formou veřejná správa působí na lidi bez domova a jaké pohnutky vedou tyto lidi k tomu, že buď přijímají, nebo nepřijímají pomoc od nastaveného systému. Dílčím úkolem této práce je také popsat skrze statistiky obecních policií i negativní chování a činnost těchto lidí ve společnosti.

1. Bezdomovectví

V dnešní době se s problémem bezdomovectví nepotýká jen Česká republika, ale všechny země světa. V méně vyspělých zemích a zemích postižených válkou, je tento problém zřetelnější a měl by být vnímán jako výraznější a nebezpečnější. Bezdomovectví jako forma migrace anebo důsledek válkou postižených lidí je jen příčina jednoho z mnoha problémů, bránícím těmto státům v rozvoji, který přímo ohrožuje jejich vnitřní stabilitu. Zde je tento problém lehce postřehnutelný a tyto státy by si ho měly uvědomovat a řešit ho. Přesto i moderní a vyspělé státy, i když to na první pohled není tak zřetelné, se také potýkají s problémem bezdomovectví. O to je tento problém nebezpečnější, protože mu není prisuzována taková pozornost a je vnímán jen okrajově.

Předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker, při svém nástupu do úřadu přislíbil sociální inkluzi a pomoc lidem na okraji společnosti. Evropská unie se zavázala bojovat proti chudobě a sociální izolaci a vymezit přesný obsah sociálních práv, tedy i těch spojených s bydlením. Přesto počet lidí bez domova v rámci Evropské unie stále přibývá. Mění se však i zastoupení těchto lidí. Dříve patřili mezi bezdomovce ponejvíce muži. To už dnes bohužel není pravda. Nyní mají velké zastoupení mezi bezdomovci nejenom ženy samotné ale i ženy s dětmi, mladí lidé, migranti a pracující chudí.

Český statistický ústav ve spolupráci se Sdružením azylových domů v ČR a s Asociací poskytovatelů sociálních služeb ČR provedl v roce 2011 sčítání lidí bez domova a dospěl k překvapivému číslu 11 496. Jednalo se však jen o osoby komunikující s úřady, a proto převládá názor, že těchto lidí mohlo být až několikanásobně více (ČSÚ, 2011).

1.1 Domov a bezdomovectví

Domov je místo, kde se cítíme bezpečně a útulně. Znamená pro nás zázemí. Zde se setkáváme se svými blízkými, se svou rodinou. Domov také člověku poskytuje bezpečí. Každý z nás se rád vrací domů tam, kde mu je příjemně a cítí se bezpečně. Naproti tomu lidé bez domova se nemají kam vracet. Nevědí, jak budou trávit další den, nebo kde stráví následující noc. Přežívají ze dne na den, žijí v neustálém strachu a permanentní nejistotě. Mezi další úlohu domova můžeme zařadit vytváření psychické pohody. Doma se setkáváme se svou rodinou a svými blízkými. Ti nám pomáhají řešit naše problémy a dodávají nám potřebný stimul v životě. Bezdomovcům kromě života ve strachu a nejistotě tento stimul chybí. Třetím úkolem domova je pomoci nalézat potřebnou

identitu. Napomáhá člověku se identifikovat a nalézt své místo v životě. Každý chce někam patřit. Domov lidem zprostředkovává propojení s minulostí, přítomností a budoucností. Bezdomovci naproti tomu nikam nepatří, nemají žádnou budoucnost. Společnost se k nim otočila zády.

Každodenní zažívání strachu, nejistoty ale i nudy je běžnou součástí života bezdomovců. Tím, že bezdomovcům chybí domov, jim také chybí místo, kde by se cítili v bezpečí a příjemně. Místo kde by cítili, že někomu na nich záleží. Pokud tyto pocity lidem chybí, zbývá už jen krok k tomu, aby člověk propadl alkoholu nebo drogám.

1.2 Vymezení bezdomovectví

Na bezdomovectví je potřeba nahlížet jako na komplexní jev, u kterého nejde jen o ztrátu nebo absenci přístřeší. Například Vágnerová, Csémy a Marek v knize *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí* uvádějí chronické bezdomovectví jako syndrom souhrnného sociálního selhání, potažmo neschopnost uznávat běžně akceptované společenské normy. Tato neschopnost uznávat společenské normy vede k mnoha dalším problémům, které jsou závislé na nepříznivých životních zkušenostech a nahromadění pro tyto osoby těžko zvládnutelných zátěží. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 9)

Matoušek ve své knize *Slovník sociální práce*, vidí bezdomovce jako lidi bez domova, ale zároveň uvádí, že tito lidé postrádají nejenom domov, ale i společenský status. Používá definici, citují: „Lidé žijící bez stálého bydlení a obvykle i bez stálého zaměstnání, odříznuti od zdrojů, které jsou běžně dostupné jiným občanům (včetně systému sociální podpory).“ (Matoušek, 2003, s. 34)

Matoušek dále uvádí, citují, „Vedle osob bez střechy nad hlavou i osoby žijící v nedůstojných podmínkách, osoby, které nemají vlastní bydlení, a osoby, jímž hrozí ztráta bydlení (protože kupř. neplatí nájem).“ (Matoušek, 2003, s. 34).

Protože se lidé bez domova nacházejí na okraji společnosti, jsou tak i vnímáni zbytkem populace. Proto dnes není bezdomovectví v právním řádu České republiky nijak zakotveno a pojem bezdomovectví je používán jen ve vztahu k sociálnímu zabezpečení. Jak píše Štěchová, Luptáková a Kopoldová v *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*, citují: „Ústava České republiky ani žádný ústavní zákon výslovně nezaručuje právo na bydlení. Listinou základních práv a svobod je sice zaručeno právo na pomoc pro zajištění základních životních podmínek, ale v nejobecnější podobě,

příčemž pojem „základní životní podmínky“ není definován. Bezdomovci tedy nemají ze zákona nárok na bydlení.“ (Štěchová, Luptáková, Kopoldová, 2008, s. 7)

1.3 Typologie bezdomovců dle FEANTSA

Evropská federace národních organizací pracujících s bezdomovci a bezdomovectvím, FEANTSA, vypracovala typologii bezdomovectví a vyloučení z bydlení (ETHOS). Diferencuje v ní pojem bezdomovectví do několika skupin:

„**Bez přístřeší** - bez přístřeší jakéhokoli druhu (do této skupiny jsou zařazeny lidé žijící na ulici, pod mostem, opuštěných průmyslových objektech, žijící ve stanech, na nádražích, v parcích nebo lesích) a lidé využívající ke spánku noclehárny.

Bez bytu - s místem ke spánku, ale jen dočasně v institucích. Zde to jsou osoby v těžké životní situaci, které jsou nuceny využívat různé ubytovny nebo azylové domy jako například azylové domy pro matky s dětmi nebo jiné další formy azylových domů.

Žijící v nejistém bydlení – osoby, které o své bydlení mohou v důsledku různých příčin přijít. Hlavní příčinou ohrožení těchto osob je jejich nerovnoprávní vztah k nájemci bytu, kdy tito lidé žijí v nájmu bez řádné nájemní smlouvy nebo neplatí nájemné. Dále to jsou osoby ohrožené domácím násilím, lidé žijící u přátel nebo osoby žijící ve squotu. Mezi osoby žijící v nejistém bydlení pak také patří lidé, kterým hrozí vystěhování, obdrželi výpověď z nájemního bytu nebo ztratili vlastnická práva k bytu a musí toto bydlení opustit.

Nevyhovující bydlení - bydlení v takových příbytcích, které nesplňují základní kritéria pro slušné a plnohodnotné bydlení, jako například hygienické standardy. Zde to jsou převážně karavany nebo maringotky. Mohou to však být i nelegální kempy nebo malé byty, ve kterých žije i několik rodin.“ (FEANTSA, 2005)

Definovat kdo je a kdo ještě není bezdomovcem tak není vždy jednoduché. V. a I. Hradečtí rozdělují bezdomovectví na zjevné, skryté a potencionální bezdomovectví. V knize Bezdomovectví – extrémní vyloučení, zastávají názor, že mezi bezdomovce nepatří jen lidé bez střechy nad hlavou na jedné straně a lidé s nejistým bydlením na straně druhé, ale patří mezi ně i osoby prožívající různé životní problémy. Bezdomovcem pak může být v tomto ohledu myšlen i člověk, žijící v nouzovém

ubytování, nebo ubytování, které nesplňuje základní zdravotní standard. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 27)

1.4 Typologie bezdomovců dle Hradeckých

Podobně jako Evropská federace národních organizací pracujících s bezdomovci a bezdomovectvím (FEANTSA), rozdělují Hradeckí osoby spadající do kategorie bezdomovců do několika kategorií. Marek a kolektiv ve své knize charakterizoval tuto typologii jako, cituji: „Tato typologie je výsledkem vztahu bezdomovců k veřejnému prostoru, v němž se prezentují viditelné znaky bezdomovectví.“ (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 14)

Mezi nejviditelnější skupinu pak patří kategorie zjevných bezdomovců. Tu tvoří osoby žijící na ulicích, na nádražích, osoby navštěvující v zimních měsících noclehárny, dále osoby využívající služeb azylových domů a nocleháren spravovanými městy nebo charitativními organizacemi. Lidé spadající do typologie zjevných bezdomovců podle Hradeckých jsou jako bezdomovci viděni i svým okolím a veřejností. Lidé je znají jako bezdomovce a také je tak vnímají. Díky tomu, že využívají služeb různých institucí, může být těmto osobám nabízena a poskytována další pomoc, právě ze stran měst nebo různých veřejných neziskových organizací. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 28)

Skupinu skrytých bezdomovců tvoří osoby žijící na ulici, kteří nevyužívají služeb výše zmiňovaných institucí. Naproti tomu mohou tyto lidé využívat jiné formy pomoci, jako je například bydlení u příbuzných nebo přátel. Tyto osoby se tak spoléhají převážně jen samy na sebe, pomoc své skupiny nebo komunity. K tomuto rozhodnutí jsou vedeni svým přesvědčením, nebo důvody, které jsou známé jen jim samotným. Tím, že tyto osoby nevyužívají veřejných nebo charitativních služeb, unikají zájmu úřadů a neziskových organizací a nemůže jim být nabízena kvalitní pomoc. Zároveň ale také platí, že tam kde je nabídka služeb nevyhovující, vytváří prostředí vhodné právě pro bezdomovectví skryté. Tato forma bezdomovectví se zároveň vyskytuje ve větší míře oproti formě bezdomovectví zjevného, které sice veřejnost vnímá více, ale jedná se vlastně jen o špičku ledovce. Mezi skryté bezdomovce patří například lidé bez trvalého bydliště, migrující nebo měnící často svá provizorní útočiště. S tím jsou pak spojeny další komplikace a problémy. Například zdravotní, s úřady nebo policií. Tím, že stále hledají další a další možnosti ubytování, vyčerpávají svůj osobní potenciál, kdy

v konečném důsledku dochází k rezignaci svou situaci řešit. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 31)

Hradecká a Hradecký dále píší: „Nepříjemná bydlení ve squatech, sklepích, domech určených k demolici, ve starých automobilech, kontejnerech, výměnících, nebo ve stanech, v čase příchodu podzimních sychravých dnů a nocí často tyto strastmi postižení lidé opouštějí. Pak se přece jen objeví se svou žádostí o pomoc tam, kde obvykle nacházejí pomoc bezdomovci zjevně.“ (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 31)

Jako poslední patří do typologie bezdomovců podle Hradeckých, skupina potencionálních bezdomovců. Tito lidé se většinou potýkají s celou řadou sociálních problémů, na které navazují právě potíže spojené s bydlením. V mnoha případech jsou úřadům potřeby těchto lidí skryty, a proto není možné stanovit přesnou hranici vymezující podmínky života lidí bez domova využívající služeb ubytoven a lidí, kteří musejí žít v problematických podmínkách nájemních bytů. Nutno podotknout, že tyto byty jsou mnohdy po zdravotní stránce zcela nevyhovující. Hradeckí dále do této skupiny zařazují i osoby čekající na propuštění z různých ústavů, vězení, na opuštění dětského domova. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 32)

Pokud shrneme typologii bezdomovectví a vyloučení z bydlení podle Evropské federace národních organizací pracujících s bezdomovci a bezdomovectvím a typologii podle Hradeckých, zjistíme, že bezdomovcem v podstatě není jen člověk bez přístřeší, tedy žijící venku na ulici, ale ohrožení bezdomovectvím mohou být i lidé, kteří žijí v nevyhovujících formách bydlení, ať to jsou různé azylové domy, ubytovny nebo noclehárny, které jen stěží může někdo nazývat domovem.

2 Bezdomovectví v historii

Již od starověku bylo bezdomovectví chápáno jako trest. Pokud byl člověk vyloučen z komunity a stal se bezdomovcem, jeho situace se stala tristní a bezútěšná. Takový jedinec nebyl přijat do žádné jiné komunity, byl vnímán jako cizinec a psanec. Dokonce i bible zmiňuje příklady, kdy byl člověk podroben trestu vyhnanství. Nejznámějším příkladem je příběh o Kainovi a jeho provinění z bratrovraždy. Hospodin rozezlen nad vraždou Abela uložil Kainovi trest v podobě vyhnanství a učinil z něho tuláka a štvance. (Bible, Gn 4.1 – 4.16)

2.1 Středověká společnost

Ve středověku byla společnost rozdělena na stavy. Na vrcholu stála vrchnost, poddaní tvořili nejnižší stupeň. Ti byli vázáni na půdu a klasická migrace, tak jak ji známe dnes, byla omezená. Mohlo by se tak zdát, že lidí bez přístřeší nebylo mnoho, avšak opak je pravdou. Přestože lidé byli svázáni s půdou, středověká kultura a postavení lidí ve společnosti produkovaly velké množství lidí, kteří nikam nepatřili. Ve středověké Evropě se tak bylo možné setkat lidmi bez domova, ať už to byly různí tuláci, žebráci, potulní mniši nebo městská chudina. Tito lidé byli mnohdy vyčleněni na okraj společnosti. Neměli střechu nad hlavou, nebo žili v takových podmínkách, kterým se těžko dalo říkat domov. Jakub Marek ve své knize *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*, píše. „Tito tuláci, nazývaní též vagabundi, představovali osoby bez pána (masterless), tím vlastně negovali celý systém a stavěli se proti tehdejšímu hodnotovému řádu. Společnost s nimi zacházela nemilosrdně – běžné byly spontánní pogromy či vraždy, věznění a popravy.“ (Marek, 2012, s. 54)

Zde je také nutné podotknout, že velký podíl chudých tvořily ve středověku ženy. Jak píše ve svém díle Rheinheimer, cituji: „Chudoba hrozila ženám zejména po úmrtí manžela nebo živitele. Ne všechny ženy byly uznány za potřebné; většinou jen sirotci, vdovy, opuštěné manželky, nemocné, staré a slabé ženy. Ženy práceschopné si musely právě tak jako muži vydělat na obživu vlastními silami, což pro ně to muselo být za daných okolností těžší.“ (Rheinheimer, 2003, s. 45) Pokud si tyto ženy nebyly schopny vydělat na svou obživu, přicházely o střechu nad hlavou a čekal je osud žebraček a tulaček.

Středověká společnost se později snažila usměrňovat bezdomovectví pomocí církevního práva. Například v Kodexu kanovnického práva (*Codex Iuris Canonici*) z roku 1917,

kteře vychází z dřívějšího, středověkého církevního práva, jsou vymezeny pojmy jako obyvatel, cizinec, bezdomý, nebo řádné bydliště a mimořádné bydliště.

2.2 Průmyslová revoluce

Bezdomovectví, v podobě, jakou známe dnes, se začalo objevovat teprve v době průmyslové revoluce. V tomto období započalo velké množství lidí migrovat z venkova do velkých měst za práci. Sehnat práci pro nekvalifikované dělníky však bylo obtížné, a proto jich mnoho skončilo na ulici bez přístřeší. Na přelomu 19. a 20. století už nestačilo usměřňovat bezdomovectví jen právem církevním, ale bylo potřeba, aby se do problematiky vložil i stát. Tímto vznikají první zákony řešící bezdomovectví. Nutno podotknout, že v období průmyslové revoluce vznikaly i první instituce zabývající se pomocí chudým, potřebným a lidem bez domova. Do právní praxe pak byl zakotven termín bezdomovec, což bylo definování pro člověka bez domovského práva, charakterizující cizince nebo běžence. (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 54)

2.3 Po roce 1948

Po druhé světové válce, po převzetí moci komunistickou stranou v roce 1948, se bezdomovectví a chudoba všeobecně stala tabuizovaným tématem. Avšak lidé bez domova tu byli pořád. Nebyli to nicméně bezdomovci přebývající na ulici, tak jak je známe dnes, ale ztělesňovali je například lidé pracující dlouhodobě na stavbách a montážích, lidé propuštění z výkonu trestu, nebo ústavní výchovy. Tím, že tito lidé neměli svůj vlastní domov a nikam nepatřili, byli nuceni bydlet většinu času v podnikových ubytovnách. Zde holdovali alkoholu a propadali alkoholizmu. Stávali se pro své okolí problémem, a to je stavělo na okraj společnosti. Komunistická strana bezdomovectví nepřipouštěla. Navenek se snažila tvářit, jako by tento problém neexistoval. Prostřednictvím propagandy pak představovali funkcionáři komunistické strany režim, jako ideální společenství, kde všichni mají práci a zároveň i důstojné bydlení. A protože podle Ústředního výboru KSČ se ve společnosti takoví lidé nevyskytovali, byly s tímto přesvědčením rušeny církevní a charitativní organizace, které by těmto lidem byly schopny pomoci. (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 54-55) Marek a kolektiv dále píší, že komunistický režim v Československu diktoval každému občanu, že se musí zdržovat v místě svého trvalého bydliště. Každému sice zaručoval právo na práci, ale zároveň se práce stala povinností. Jedinci, kteří vybočovali z řady

poslušné společnosti, nechtěli nebo nebyli schopni se přizpůsobit, se museli skrývat, jinak zakusili represivní opatření. (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 54).

Konkrétně šlo o trestný čin příživnictví podle § 203 trestního zákona č. 140/1961 Sb. nebo přečin příživnictví podle § 10 zákona č. 150/1969 Sb. zákona o přečinech.

2.4 Po roce 1989

Po roce 1989 se radikálně změnila podoba hodnotových principů i celé společnosti. V jedné z prvních novel trestního zákona bylo příživnictví jako trestný čin zrušeno. Prostřednictvím této přeměny docházelo k větší nezaměstnanosti a rozdílnému přístupu k určitým minoritám na trhu práce. Současně i v oblasti bydlení byly sociální hodnotové a morální zásady odsunuty do pozadí a trh s byty začala ovládat tržní ekonomika. Docházelo k strmému narůstání bezdomovectví. Lidé bez domova už netvořili jen osoby takzvaných skrytých bezdomovců, ale začali se objevovat bezdomovci viditelní. Ti přebývali přímo na ulici nebo v parcích a na nádražích. Kvůli ztrátě domova, obývaly veřejná místa, všem na očích. (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 55)

Po revoluci také došlo k zpětnému obnovení církevních a neziskových organizací zabývajících se pomocí lidem bez přístřeší. Bohužel, jak uvádí Marek a kol., teprve až po roce 2000 začíná být v bezdomovectví spatřován bezprostřední sociální problém a touto problematikou se začala zabírat i politická garnitura. Vláda si začala v konečném důsledku uvědomovat vážnost problému a díky tomu mohla vzniknout provázanost neziskového sektoru s veřejnou správou. Počet bezdomovců ovšem současně stoupal, naproti tomu věkový průměr se snižoval. (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 55)

V dnešní době je bezdomovectví stále na vzestupu. Ohroženo je stále více osob, a i když existuje velká spousta organizací věnující se boji s bezdomovectvím, pořád tomuto sociálnímu jevu není přisuzována taková vážnost, jakou by si zasluhoval.

3 Příčiny bezdomovectví

Hradečtí uvádějí: „Společenské vyloučení se projevuje různými formami chudoby. Bezdomovství je jejím extrémním projevem a je dnes považováno dokonce za substrukturu společnosti. Substrukturu opovrhovanou, deformovanou, diskriminovanou, segregovanou a marginální.“ (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 33)

Mnoho lidí při pohledu na bezdomovce napadne, jakým způsobem se dotyčný dostal na ulici. Zda je dotyčná osoba jen obětí systému nebo se do své tíživé situace dostala vlastní vinou.

Každý člověk je jedinečný, a i životní příběhy lidí, kteří se ocitli bez přístřeší, jsou různé. Přesto tyto osoby spojují některé znaky, ale i sociální problémy současné doby, které tyto lidi spojují. Marek a kolektiv konstatují, že bezdomovectví je v podstatě subkultura, která je tvořena širokou škálou lidí s různými motivy, charakteristikami i osobnostními rysy. Upozorňují na to, že každý jedinec bez domova je individualita s nacházející se v rozdílných životních situacích. Ztráta bydlení však tvoří společný syndrom této skupiny. (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 91)

Matoušek například formuluje původ bezdomovectví jako „následek rozpadu rodiny (který je zase následkem nezaměstnanosti, alkoholismu, duševní poruchy, somatické nemoci, ale také „pouhého“ konfliktu potřeb manželů), nebo nezvládnutím přechodu z institučního prostředí (dětské domovy, výchovné ústavy, věznice) do prostředí neústavního“. (Matoušek, 2003, s. 34)

Mezi nejčastější příčiny vzniku bezdomovectví pak patří:

- Nezaměstnanost
- Závislost na drogách či alkoholu
- Rozpad rodiny
- Sociální izolace
- Propuštění z ústavu nebo vězení
- Duševní poruchy
- Tíživá zdravotní nebo sociální situace
- Dluhová past

Tyto problémy mohou být jak původcem vzniku bezdomovectví, tak i jeho doprovodným symptomem. Člověk, který je závislý na alkoholu může přijít o svůj domov, ale může se stát závislým i proto, že o svůj domov přišel. To platí například i u nezaměstnanosti, kdy se člověk stane bezdomovcem, protože ztratil práci a finanční

podporu ale jen těžko shání práci, pokud je bezdomovcem. (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 21-52)

Hradečtí se zamýšlejí nad tím, že za příčiny fenoménu bezdomovectví lze posuzovat některé nepříznivé faktory. A to převážně faktory objektivní a faktory subjektivní. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 33)

3.1 Faktory objektivní

Marek a kolektiv tvrdí, že mezi objektivní faktory, které mohou ovlivnit jedince tak, že se z něho poté stane bezdomovec, patří například sociální legislativa státu nebo sociální zákonodárství. To znamená, že příčinu bezdomovectví předznamenává systémová chyba a dotčená osoba je její obětí. (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 17)

Tyto okolnosti popisují a rozvíjejí i Průdková s Novotným: „Vnější (objektivní, strukturální) příčiny bezdomovectví jsou výsledkem interakce ekonomicko-politické situace země a celkového politického klimatu. Tyto faktory jsou ovlivnitelné především sociální politikou státu a jeho zákonodárstvím.“ (Průdková, Novotný 2008, s. 15)

Hradečtí pak dále mezi tyto činitele řadí například dodržování lidských práv ve státě, vykonávání státní moci na základě ústavně vydaných zákonů a respektování principů umožňujících rovné možnosti získat vzdělání nebo kvalifikaci pro všechny občany. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 33)

Mezi objektivní faktory ovlivňující bezdomovectví lze také zařadit boj s nezaměstnaností, předcházení sociálnímu vyloučení, právo na sociální ochranu, na zabezpečení ve stáří a v nemoci, na začleňování mládeže do trhu práce, na usnadňování mobility pracujících a jejich adaptaci na změny ve výrobě. V právní rovině to je postavení invalidních osob ve společnosti, genderovou rovnost mezi ženami a muži, anebo v preventivním opatření proti kriminalitě. V neposlední řadě pak uplatňuje svůj vliv i ve sféře migrace, exilu a problematice menšin. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 33)

3.2 Faktory subjektivní

Faktory subjektivní jsou ovlivněny přímo osobou jedince, který se dostal na ulici a jeho okolím, které na něho působí. Marek a kolektiv ve své publikaci píše, že subjektivní příčina bezdomovectví je vyvolána špatnými vlastnostmi jedince, a to ať už se jedná o povahové rysy člověka, jeho charakter, schopnosti nebo motivy a postoje. (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 17)

Průdková a Novotný pak doplňují, že, „Vnitřní (subjektivní) příčiny bezdomovectví zahrnují materiální, vztahové a osobní podmínky jednotlivců a rodin.“ (Průdková, Novotný 2008, s. 16)

Tyto činitele jsou pak přímo ovlivněny jednotlivci, rodinami, společenskými skupinami, jejich schopnostmi, rysy, temperamentem, charakterem, věkem apod. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 33)

Hradečtí rozdělují faktory subjektivní do čtyř kategorií, citují:

- „**a) faktory materiální:** (ztráta bydlení, nejisté bydlení, ztráta zaměstnání, dlouhodobá nezaměstnanost, nedostatečné příjmy, zadluženost, neschopnost obhospodařovat vlastní rozpočet, tragická událost ve formě ztráty živitele, majetku apod.),
- b) faktory vztahové:** (změny struktury rodiny, rodinné nebo manželské problémy, diskriminace ženy, porušené vztahy mezi partnery, mezi rodiči a dětmi, mezi dětmi a rodiči, rozvod manželů, rozchod partnerů žijících v konkubinátu, rozdělení nebo rozpad rodiny, násilí v rodině, sexuální zneužívání a znásilnění, osamělost),
- c) faktory osobní:** (mentální retardace, duševní či tělesná choroba, nesamostatnost, osamělost, invalidita, alkoholismus a další závislosti, hráčství, sociální nezralost),
- d) faktory institucionální:** (propuštění z ústavu, z vězení, opuštění dětského domova).“ (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 33, 34)

3.3 Bezdomovectví mužů, žen a mladistvých

Faktory vedoucí k bezdomovectví se u mužů, žen, mladistvých a dětí liší. Každou z těchto skupin charakterizují jiní činitele, kteří ovlivňují příčiny a dopad na osobnost postižených jedinců.

Bezdomovci muži

Muži bezdomovci tvoří největší skupinu, která je fenoménem bezdomovectví zasažena. Život člověka bez přístřeší dávají více na odiv, nevadí jim demonstrovat svou situaci na veřejnosti. Hradečtí charakterizují příčinu bezdomovectví u mužů takto, citují: „Příčinou bezdomovství mužů bývají obvykle faktory materiální a osobní, méně pak vztahové a institucionální. Charakter bezdomovství mužů je více veřejný. Vedou k tomu dva důvody: především u mužů převládají jako prvotní faktory materiální (ztráta bytu, ztráta zaměstnání, nedostatečné příjmy) často v kombinaci s faktory osobními (nemoc, osamělost, stáří, alkoholismus či závislosti). Současně je mužům

přirozenější tendence demonstrovat své bezdomovství tím, že aktivně vyhledávají nabízené služby, anebo se předvádějí na veřejnosti.“ (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 34)

Bezdomovci ženy

Ženy oproti mužům většinou neřeší problémy spojené s materiálními faktory. Ve srovnání s muži se však potýkají s problémem bezdomovectví, jehož příčina tkví v první řadě v partnerských vztazích, v mnoha případech spojené s násilím na nich páchaným. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 33)

Podle Hradeckých se většina žen bezdomovkyň snaží zabránit tomu, že by sklouzly do prostředí charakteristického pro život v podmínkách zjevného bezdomovství. Tyto ženy se pohybují mimo pomyslný hledáček úřadů a organizací nabízejících pomoc lidem bez domova, jsou tzv. skrytými bezdomovci. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 33)

Dále citují Hradecké: „Často řeší svůj partnerský problém způsobem, který je vlastní právě znevýhodněným ženám: bydlením u přítele, přítelkyně, rodičů, případně návratem po jistém čase. Nutno zdůraznit ještě další velmi závažnou skutečnost, že ženy zjevného, skrytého či potenciálního bezdomovství mají často s sebou děti.“ (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 34-35)

Bezdomovci mladiství

Mladí bezdomovci tvoří nezanedbatelnou část bezdomovecké komunity. Důvodů proč se tito mladí lidé stávají bezdomovci, je několik. Jak uvádí Vágnerová a kolektiv, mladé lidi na bezdomovectví láká představa svobody a nezávislosti a také touha experimentovat se svým životem. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 10)

V mnoha případech jde u těchto jedinců jen o hledání životního směru, které je dočasné a dospívající pouze získá potřebnou životní zkušenost. Může však dojít k nezvládnutí této situace a postupnému propadnutí do problému, kdy už není jedinec na ulici schopen svůj stav zvládnout a z hledání životního směru se stane trvalý stav. Jindy může mít odchod na ulici mladých lidí podobu dlouhodobého, závažného problému, který dotyčný není schopen řešit jiným způsobem. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 10)

Hradečtí okolnosti vedoucí děti a mladé lidi k bezdomovectví přisuzují faktorům institucionálním (kojenecké ústavy, dětské domovy, pobyt v ústavech výchovných), neúplné rodině, násilí v rodině, týrání a psychickému strádání dítěte, problémům působení alkoholu a jiných návykových látek, hazardním hrám v dětství a dospívání, příčinám poruch zdraví (mentální retardace, emoční poruchy, syndrom hyperaktivity,

schizofrenie, psychomotorická epilepsie a dědičnosti). (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 35)

K těmto aspektům podporujících produkování mladých bezdomovců, lze pak dále přiřadit nešvary dnešní doby, jako jsou například nezáměr rodičů o to, co jejich děti dělají ve svém volném čase, absence koníčků, nezáměr o svět kolem sebe, ale i nuda, která vede ke zkoušení něčeho nového, nebezpečného. Tedy něčeho, co mladí lidé hledají pro rozptýlení jejich bezstarostného života. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 35)

3.4 Příčina bezdomovectví - chudoba

Okolnosti vedoucí k bezdomovectví (faktory objektivní i subjektivní) působí na každého jedince různou velikostí a intenzitou. Faktory, které tak na člověka působí, se objevují v různých kombinacích a obměnách. Rozdílný vliv má pak i v jednotlivých zemích a regionech. Jediné, co zůstává pro všechny země, tedy rozvojové i vyspělé, stejné a dotýká se mužů, žen i dětí bez rozdílu, je společný faktor chudoby. Ten je pro všechny dotčené osoby příznačný. Tito jedinci žijí ve výrazné chudobě oproti zbytku společnosti, která na ně pohlíží v lepším případě jako na problém nebo tyto osoby rovnou přehlíží.

Pokud tedy chceme úspěšně bojovat s problémem zvaným bezdomovectví, a pomoci lidem bez domova začlenit se zpátky do společnosti, je potřeba znát příčinu tohoto problému. Je potřeba si položit otázky, které nás jako pomáhající osoby, dovedou k důvodům, které zapříčinily, že se z určitých jedinců stávají osoby bez domova. Průdková a Novotný v knize *Bezdomovectví* píše, citují: „Znalost příčiny bezdomovectví je základním předpokladem všech snah o řešení tohoto problému, protože samotné odstraňování následků bezdomovectví je značně neefektivní.“ (Průdková, Novotný, 2008, s. 15)

4 Kriminalita bezdomovců

V současné době, kdy je bohužel bezdomovectví nedílnou součástí demokratické společnosti, kdy vznikají problémy v důsledcích tohoto jevu, je potřeba tyto problémy řešit. Mezi základní problémy, které produkuje bezdomovectví lidí, jsou bezesporu páchané přestupky a drobná kriminalita těchto lidí.

Kriminalita tvořená majetkovou, násilnou a mravnostní trestnou činností, představuje hlavní zdroj strachu a obav společnosti. Média předkládají lidem obraz společnosti, kde jsou denně páchany trestné činy, a přibývá obětí trestných činů. Důvěra občanů v policii, soudní moc a soudní výkon spravedlnosti pozvolna klesá a do popředí se dostávají otázky týkající se prevence, represe, ale i zrušení a obnovení trestu smrti. Lidé ohrožení a nedostatečně chránění, hledají potencionálního pachatele a zdroje těchto potíží. Jelikož jsou lidé bez domova svým způsobem života velmi viditelní, mnohdy spočine pohled veřejnosti právě na těchto lidech a je jim přiřazen cejch problémových lidí a kriminálníků. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 46-47)

Vágnerová, Csémy a Marek si pokládají otázku, do jaké míry mají páchané přestupky a trestná činnost vliv na odchodu lidí bez domova na ulici. Zde uvádějí, že ve studii M. van den Bree a jejích spolupracovníků (2009) dospěli k závěru, že delikvence nebývá tak často příčinou odchodu na ulici, ale spíš jejím důsledkem. Obecně však tento závěr tak jednoznačný není. (M. van den Bree in Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 67)

Podle Hradeckých se lidé bez domova potýkají s drobnou kriminalitou velmi často. Mnohdy mají za sebou kriminální minulost, nebo se drobné kriminality dopouštějí. Tu však páchají pouze příležitostně nebo z nouze. Hradečtí pak dále uvádějí, že tito jedinci nejsou schopní účastnit se nebo i plánovat a řídit větší kriminální akce, natož se podílet na organizovaném zločinu. Rafinovanost, systematickosti a koordinace všech jednotlivých operací je vylučují z účasti na organizovaném zločinu. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 47)

Jelikož je drtivá většina bezdomovců nezaměstnaná a mnohdy kvůli absenci potřebných dokladů nepobírají žádné sociální dávky, nezbyvá těmto lidem shánět zdroj obživy jinak než dalšími možnými způsoby. V mnoha případech jsou pak tyto způsoby protizákonné. Nicméně, ne všichni bezdomovci porušují zákon. Avšak s ohledem na jejich způsob života je možné se domnívat, že v této skupině obyvatel je drobná kriminalita vyšší než u běžné populace. Efektivní práci s bezdomovci tedy dochází k preventivnímu předcházení kriminality.

4.1 Pojem drobná kriminalita

Novotný, Zapletal a kolektiv ve své publikaci Kriminologie se shodují, že kriminalita je termín, který podle většiny kriminologů spadá mezi sociálně-patologické jevy. Kriminalitou se zde rozumí souhrnné jednání, které trestní právo označuje za trestné, tedy tzv. legální (juristické) pojetí kriminality. To tedy znamená, že kriminologický pojem kriminality se shoduje s trestně právním pojmem, který kriminalitu vymezuje a definuje. (Novotný, Zapletal a kol., 2004, s. 20)

Zároveň však uvádějí a zde bych rád autory citoval: „Kriminalita je jevem, který narušuje harmonický vývoj společnosti, a je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivý. Kriminalita narušuje základní pravidla společenského řádu a lidského soužití, působí společnosti i státu značné imateriální a materiální škody, způsobuje jednotlivým oběťm škody fyzické, psychické a společenské, vyvolává ve společnosti atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry. (Novotný, Zapletal a kol., 2004, s. 21)“

Zde se někteří kriminologové pozastavují nad sociologickou definicí kriminality, která je sice nejasná a neurčitá, přesto odpovídá materiálnímu vymezení kriminality. Toto vymezení umožňuje chápat kriminalitu v širším pojetí, kdy lze zahrnout do kriminality i jevy pro společnost škodlivé, přičemž skutková podstata těchto jevů není uvedena ve zvláštní části trestního zákona, Jestliže tedy není termín kriminalita přesně definován, lze drobnou kriminalitu chápat nejen jako spáchané trestné činy definované trestním právem, ale například i jako přestupkové jednání nebo jiné sociálně patologické jevy, které jsou škodlivé pro společnost. (Novotný, Zapletal a kol., 2004, s. 20-21)

V této práci proto pod pojmem drobná kriminalita nejsou myšleny pouze trestné činy, ale i různé přestupky a jiné pro společnost škodlivé jednání, které páchají bezdomovci.

4.2 Co je přestupek a trestný čin

Pokud je spáchán delikt, tak v jakých případech se jedná pouze o přestupek a kdy už dotyčná osoba páchá trestný čin?

Právní delikty, vymezené trestním a správním právem, jako činy nebo jednání, které jsou v rozporu se zákonem a vykazují určitý stupeň nebezpečí lze rozdělit na přestupky a trestné činy. Stupeň nebezpečí je pak určován například významem, způsobem provedení, následkem, okolnostmi, pachatelem, mírou zavinění a motivem.

Přestupek

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v platném znění (dále jen „zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich“) stanoví, že přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.

Přestupek podobně jako i trestný čin je založen na materiálně-formálním pojetí. To znamená, že, aby byl čin považován za přestupek, musí obsahovat tyto znaky:

- protiprávnost
- společenskou škodlivost
- výslovné označení, že se jedná o přestupek
- naplnění znaků stanovených zákonem
 - obecné znaky (věk, přičetnost, rozumová a mravní vyspělost)
 - znaky skutkové podstaty přestupku (objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka)

Podle § 15 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, k odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, pokud zákon nestanoví výslovně, že je třeba zavinění úmyslného.

Trestný čin

Trestný čin definuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), jako protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. Trestní zákoník také doplňuje, že k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Trestní zákoník dále v § 111 uvádí, že trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.

Dle § 14 trestního zákona se trestné činy dělí na přečiny a zločiny. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Dle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) v platném znění (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“), trestný čin, který spáchá mladistvý, se nazývá provinění. Pokud trestný čin spáchá nezletilý, jedná se o „čin jinak trestný“.

Podle Novotného tvoří spolu s obecnými a typovými znaky formální znaky trestného činu „protiprávnost“ a „znaky uvedené v trestním zákoně“. Znaky typové Novotný popisuje jako znaky, které tvoří skutkové podstaty trestného činu. Ty jsou pak uvedeny ve zvláštní části trestního zákona. Znaky obecné, jsou společné pro všechny trestné činy, a souvisí přímo s osobou pachatele trestného činu. Tato osoba musí splňovat určité podmínky, což znamená, že dotyčná osoba musí být v době spáchání trestného činu starší 15 let a příčetná. (Novotný a kolektiv, 2010, s. 43)

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže klade k trestní odpovědnosti mladistvého ještě jednu podmínku, a to rozumovou a mravní vyspělost mladistvého, aby mohl rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládat své jednání.

Rozdíl mezi přestupkem a trestným činem

Jedním z měřítek při rozhodování, zda se bude jednat o přestupek, nebo už o trestný čin je výše způsobené škody. Pokud způsobená škoda dosáhne částky škody nikoli nepatrné a vyšší, bude se jednat pravděpodobně o trestný čin. Pokud nedosáhne výše škody do kategorie škod nikoli nepatrné, bude se jednat stále o přestupek.

Trestní zákoník v ustanovení § 138 rozlišuje pět kategorií škod:

- **Nikoli nepatrnou** se rozumí škoda dosahující částky nejméně **5 000 Kč**.
- **Nikoli malou** se rozumí škoda dosahující částky nejméně **25 000 Kč**.
- **Větší škodou** se rozumí škoda dosahující částky nejméně **50 000 Kč**.
- **Značnou škodou** se rozumí škoda dosahující částky nejméně **500 000 Kč**.
- **Velkého rozsahu** se rozumí škoda dosahující částky nejméně **5 000 000 Kč**.

Rozdíl mezi přestupky a trestnými činy, jak uvádí zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a trestním zákonem, nespočívá pouze ve výši způsobené škody, ale i v rozdílných druzích trestů. Přestupkové řízení ukládá mírnější sankce a na rozdíl od trestního práva neumožňuje uložit trest odnětí svobody. Právní následky a sankce jsou zde tedy rozdílné. Sankce u přestupků jsou tvořeny správními tresty. Ty tvoří napomenutí, pokuty, zákazy činnosti, propadnutí věci nebo náhradní hodnoty nebo zveřejnění rozhodnutí o přestupku. U trestných činů jsou pachateli ukládány trestní

sankce. Ty jsou tvořeny tresty a ochrannými opatřeními. Mezi tresty lze zařadit odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání, ztrátu vojenské hodnosti, vyhoštění. Ochranná opatření znamenají ochranné léčení, zabezpečovací detenci, zabránění věci, zabránění části majetku a ochrannou výchovu.

4.3 Přestupky páchané bezdomovci

Tím, že se lidé bez domova nejčastěji zdržují na veřejně přístupných místech, jako jsou převážně nádraží, autobusové a železniční zastávky nebo i vestibuly veřejných budov, dochází u těchto osob k porušování zákona v podobě páchaní některých přestupků. K nejčastějším bagatelním přestupkům páchaných osobami bez domova patří bezesporu přestupky podle zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, v platném znění (dále jen „zákon o ochraně zdravý“). Jedním z těchto přestupků je dle § 35, zákona o ochraně zdravý, kouření na místech zákonem zakázaných. Tato místa pak mohou být rozšířena o veřejně přístupná místa, a to v podobě obecně závazné vyhlášky obce, která může upravovat používání cigaret nebo požívání alkoholických nápojů. Nutno podotknout, že tyto přestupky jsou mezi bezdomovci nejčastější. Ve většině případů obce a města tuto možnost volí právě jako východisko pro boj s bezdomovectvím, a to z důvodu umožnění vytlačit tyto lidi z center měst na jejich okraje a periferie.

Mezi další přestupky páchané osobami bez domova lze zařadit přestupky uvedené v zákoně č. 251/2016 Sb. o některých přestupcích, v platném znění (dále jen „zákon o některých přestupcích“), kde se jedná konkrétně o přestupky dle § 4 proti pořádku v územní samosprávě a § 5 přestupky proti veřejnému pořádku. Zde lze jmenovitě uvést například rušení nočního klidu, vzbuzování veřejného pohoršení, znečištění veřejného prostranství, veřejně přístupného objektu nebo veřejně prospěšného zařízení a poškozování nebo neoprávněné zabránění veřejného prostranství. Dále se jedná o § 7 přestupky proti občanskému soužití nebo § 8 přestupky proti majetku.

Ať už bezdomovci páchají přestupky vědomě, či nevědomě, nalézají se tito jedinci v tíživých životních poměrech, které jim dovoluje stavět se ke společenským pravidlům s lhostejností a bez patřičné zodpovědnosti. Řada bezdomovců má tak velké dluhy, že není v jejich moci je někdy v budoucnu splatit, což znamená, že tresty za spáchané přestupky v podobě sankcí na ně nemají žádný nebo jen pramalý vliv.

4.4 Trestné činy bezdomovců

Majetková trestná činnost

Mezi trestné činy, kterých se dopouštějí lidé bez domova, lze zařadit majetkovou trestnou činnost. K majetkové kriminalitě není mnohdy zapotřebí větší odbornosti a náročnosti na provedení, a proto krádeže tvoří nejvíce trestných činů spáchaných bezdomovci. K páchání této činnosti jsou tyto osoby nuceny většinou svou nepříznivou životní situací, kdy si takto opatřují obživu nebo prostředky k obživě. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 76, 77)

Trestní zákon dle § 205 stanoví znaky krádeže, mezi které jsou zařazeny podmínky, za jakých se osoby dopouští tohoto protiprávního jednání. To znamená, že kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou, čin spáchá vloupáním, bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí, čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, dopouští se trestného činu krádeže.

Mnoho lidí bez domova se domnívá, že se majetkovou trestnou činností dopouštějí pouze přestupku a nehrozí jim vážné tresty.

Rozdíl mezi trestným činem krádeže (§ 205 trestního zákona) a přestupkem proti majetku (§ 8 zákon o některých přestupcích) je stanoven výší způsobené škody (hodnotou odcizené věci). O přestupek bude jednat pouze v případě, že způsobená škoda bude nižší než 5000 Kč, a dále za předpokladu, že nebude naplněno jednání, kdy pachatel se dopustí svého činu vloupáním, bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí, nebo jeho čin bude spáchán na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě (kapesní krádeže) anebo svůj čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob.

Pokud by bylo naplněno, byť i jedno z těchto jednání, jedná se o trestný čin krádeže. Trestného činu krádeže se dopustí i jedinec, který si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. I taková to osoba se dopouští trestného činu.

Zásadní změna pro osoby bez přístřeší nastala 1. 3. 2015, kdy vstoupila v platnost novela zákona č. 185/2001 Sb., zákon o odpadech, a o změně některých dalších zákonů, v platném znění (dále jen „zákon o odpadech“). Provozovatelé sběren jsou od tohoto data povinni podle § 15, odst. 5 zákona o odpadech, za vykoupený nebo odebraný

odpad poskytovat úplatu pouze převodem peněžních prostředků prostřednictvím poskytovatele platebních služeb nebo provozovatele poštovních služeb formou poštovního poukazu.

Pro bezdomovce, kteří si do této doby zajišťovali živobytí formou sběru barevných kovů nebo dokonce jejich krádeží se tato novela zákona dotkla dost razantně. Přísnější kontrola provozoven určených ke sběru druhotných surovin napříště neumožňuje těmto osobám odevzdávat kovy kradené. Dokonce i pro poctivé sběrače se stala tato cesta problematická. Provozovatelé sběren jsou povinni identifikovat osoby, od kterých mají v úmyslu odpady odebrat nebo vykoupit. Drtivá většina bezdomovců však nemá žádný doklad totožnosti a ti co ho mají, nevlastní žádný bankovní účet, na který by jim bylo možné zaslat získané peněžní prostředky. Poštovní poukázky pro osoby bez domova také v tomto případě nepřipadají v úvahu. Tito lidé nemají adresu, na kterou by jim tyto poukázky mohly být zasílány. Respektive, tito lidé potřebují peníze ihned, nechtějí čekat několik dní, než jim bude doručena poštovní poukázka.

Násilná kriminalita

Násilné trestné činnosti věnuje společnost v dnešní době velkou pozornost. Toto jednání ohrožuje práva občanů a jejich osobní bezpečnost. Ovlivňuje kvalitu života ohrožených osob. Proto se násilím kromě kriminologie zabývá i řada dalších vědních oborů, jako například kriminalistika nebo forenzní disciplíny.

Matoušek definuje násilí jako: „Chování, které je namířené proti druhému a způsobuje mu škodu. Někteří autoři užívají pojem násilí jako synonymum pro agresivitu, jiní vidí násilí jako pojem užší a vyhrazují ho pro záměrné fyzické poškozování druhého. Platný trestní zákon ČR definuje násilí jako útok na tělesnou integritu osoby s použitím tělesné síly.“ (Matoušek, 2003, s. 118)

Většinu násilných trestných činů lze kvalifikovat jako impulzivní nebo naopak jako promyšlené násilné chování. Těmto termínům lze tedy rozumět tak, že násilné chování je patologickou formou agrese, jejichž smyslem je záměrně někoho poškodit. Podmínkou promyšleného násilného chování, na rozdíl od impulzivního násilného chování, je pak vědomé plánování. (Blatníková, Faridová, Zeman, 2014, s. 11)

Hartl & Hartlová in Blatníková, Faridová, Zeman rozdělují násilí do několika kategorií. Fyzické agresivní chování má jasný úmysl jinou osobu poškodit, a to převážně bitím, kopáním, strkáním, házením předmětů, použitím zbraně či pohrůzkou jejím použitím. Verbálně agresivní chování představují výhrůžky a urážky. Jako poslední uvádějí

pasivně agresivní chování, kdy se agresivita projevuje například nečinností nebo negativismem. (Hartl & Hartlová in Blatníková, Faridová, Zeman, 2014, s. 11)

Trestní zákon dle § 119 dále rozšiřuje význam slova „násilí“ do takové podoby, že lze za spáchání trestného činu násilím považovat i případy, kdy je čin spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným jednáním.

Štablová uvádí: „Pojem násilná kriminalita zahrnuje celou řadu závažných trestných činů, jejichž společným rysem je fyzické poškození oběti nebo alespoň záměr ji poškodit (od domácího násilí, pouliční kriminality, brutální vraždy, únosů až po organizovaný zločin).“ (Štablová, 2008, s. 39)

Bednářová, Pelech zahrnují do násilné trestné činnosti i osoby bez domova: „K násilné trestné činnosti dochází i v komunitě bezdomovců. Bezdomovci sice nejsou schopni se podílet na organizovaném zločinu nebo neuskutečňují promyšlené přepadení bank a pošt. Bohužel se však objevuje nová generace mladých bezdomovců (18-30 let), kteří se do organizovaného zločinu zapojují, případně mají na svědomí jinou závažnou trestnou činnost (podvody, defraudace, krádeže aut apod.).“ (Bednářová Z., Pelech L., 2000, s. 7)

Mezi násilné trestné činy lze bezpochyby zařadit i trestné činy sexuálního charakteru.

Sexuálně motivovaná trestná činnost

Násilí se sexuálním podtextem lze charakterizovat mnoha způsoby. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky například definuje sexuální násilí jako: „Násilí, které je vedeno proti osobě kvůli její příslušnosti k určitému pohlaví nebo je sexuálního charakteru. Zahrnuje domácí násilí, znásilnění, sexuální zneužití a sexuální obtěžování, zavražďování na pracovišti, ve vzdělávacích zařízeních a jinde, obchodování se ženami a nucenou prostituci. Byť mohou být cílem stejně dobře ženy, muži, chlapci i dívky, nejčastějšími oběťmi tohoto typu násilí jsou ženy a dívky.“ (UNHCR, 2003)

Podstatou sexuální kriminality je ukájení pohlavního pudu. Formy tohoto ukájení společnost netoleruje a kriminalizuje je. (Novotný, Zapletal a kol., 2004, s. 303)

Sexuální kriminalita nezasahuje jen do svobod a důstojnosti člověka, ale i oblasti zdravého vývoje mládeže. Jen malá část sexuálních trestných činů vede k závažnému fyzickému poranění. Naproti tomu dochází k dlouhodobému, či trvalému psychickému poškození obětí. Toto poškození se projevuje strachem, úzkostí, depresemi nebo pocitem bezmoci. Mnoho obětí pak zažívá problémy v pozdějších intimních vztazích. (Novotný, Zapletal a kol., 2004, s. 304)

Bezdomovci se v oblasti sexuální kriminality nejčastěji dopouštějí znásilnění a prostituce. Prostituce v tomto případě představuje speciální kategorii obživy. Jedinec při této činnosti prodává svou intimitu, přijímá ponižující sociální roli a zároveň ztrácí část sebeúcty. Z těchto důvodů mnoho mladých bezdomovců tuto formu obživy odmítá a považuje ji za krajní řešení. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 81)

Pokud už však přistoupí na tento způsob získávání obživy, je hlavním důvodem jeho snadnost a účinnost. Za poměrně krátkou dobu lze vydělat dost peněz, i když je tato forma získávání prostředků pro mnohé ponižující. A právě proto bezdomovci, kteří prostituci přiznávají, zdůrazňují, že tak činí jen občas a z nouze. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 81)

Návykové látky a kriminalita

Návykovou látku definuje trestní zákoník. Ten v § 130 stanoví, že se návykovou látkou rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

Bezdomovectví a sociální vyloučení úzce souvisí se zneužíváním drog. Stres spojený s nocováním na ulici řeší mnoho bezdomovců užíváním alkoholu nebo jiných návykových látek. Zároveň u některých bezdomovců vedly problémy s návykovými látkami právě až k výše zmiňovanému bezdomovectví. (Průdková, Novotný 2008, s. 20) Vágnerová, Csémy a Marek vidí také přímý vztah mezi užíváním drog a alkoholu a bezdomovectvím. Tento vztah je podle nich oboustranný. Jedinci, kteří návykové látky užívají ve větší míře, mají větší pravděpodobnost, že skončí na ulici a naopak. Bezdomovecký styl života podporuje sklon k braní drog a požívání alkoholu. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 63)

Lidé bez domova závislí na alkoholu nebo drogách nemají stálý příjem, aby mohli uspokojovat své potřeby. Stávají se proto mnohdy pachatelé majetkové a násilné trestné činnosti, která jim poskytuje prostředky na nákup drog nebo alkoholu.

4.5 Kriminalita páchaná na bezdomovcích

Bezdomovci nejsou jenom pachatelé přestupků a trestných činů, ale velmi často se stávají i oběťmi páchaného násilí na jejich osobě většinovou populací. Štěchová, Luptáková a Kopoldová uvádějí, že se dokonce lidé bez domova stávají oběťmi trestné činnosti častěji než zbytek obyvatelstva. Nejohroženější bývají tzv. zjevné bezdomovci,

tedy ti, kteří přespávají na veřejných místech a nechtějí a neumějí se přizpůsobit společenským pravidlům. (Štěchová, Luptáková, Kopoldová, 2008, s. 49)

Společnost v bezdomovcích spatřuje pouze obtížný hmyz, a proto není divu, že se lidé bez domova stávají terčem útoků. Mnohdy jsou napadáni ve spánku nebo musí čelit přesile útočníků. Pokud se však postaví na odpor, pro svou fyzickou kondici nebo zdravotní stav se nedokáží účinně bránit a skončí s vážnými poraněními. Velké procento bezdomovců útok na jejich osobu nikde nehlásí. Důvodů je několik, a to například ze strachu z odvety útočníků nebo mohou být na vině špatné zkušenosti z prací policie. Tito lidé pak rezignují a nevěří v nápravu. (Průdková, Novotný, 2008, s. 38, 39)

Viktimologie

V dnešní době se pozornost společnosti obrací mnohem víc než kdy dříve k právům obětí trestných činů. Čírtková uvádí: „Současný zájem o viktimologickou problematiku je logickým vyústěním určitých pochybností o přiměřeném postavení oběti v systému spravedlnosti a trestního práva. Nelze přehlédnout, že v průběhu vývoje společnosti ztrácela oběť své původní přirozené postavení aktivního prvku v uplatňované spravedlnosti do té míry, že se nakonec ocitla téměř na vedlejší koleji.“ (Čírtková, 2004, s. 111)

Čírtková samotnou viktimizaci popisuje jako proces, při kterém dochází k poškozování a způsobování újmy osobě, ze které se tímto stává oběť trestného činu. I když viktimizace mnohdy začíná vlastním útokem na oběť, zpravidla jím nekončí. Újma způsobená trestným činem je pouze úvodním dějem, na který navazují další zraňující události, což znamená, že poškozování a způsobování újmy překračuje bezprostřední a přímé důsledky spáchaného trestného činu. (Čírtková, 2004, s. 116)

Viktimizaci lze rozdělit do dvou fází. Primární fáze představuje újmu způsobenou pachatelem, vznikající tedy jako přímý důsledek spáchaného trestného činu. Pokud však oběti vznikne újma v důsledku reakcí formálních instancí sociální kontroly nebo neformálního sociálního okolí, bude se jednat o viktimizaci sekundární. Ta představuje například druhotné psychické poškození oběti v důsledku reakce nejbližšího okolí, nebo i nevhodné jednání policistů s obětí, ale také traumatizující projednávání věci před soudem. (Čírtková, 2004, s. 116, 117)

Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů) v platném znění (dále jen „zákon o obětech trestných činů“), upravuje práva obětí trestných činů a poskytování peněžité pomoci těmto

obětí státem. Zákonodárci se snaží vytvořením tohoto zákona o větší ochranu a podporu obětí trestných činů. Zákon také reguluje vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětí trestných činů. To znamená, že organizacím pracujících s obětmi trestných činů přikazuje, aby s obětmi trestných činů bylo zacházeno ohleduplně, s respektem k jejím osobním potřebám a s přihlédnutím k povaze trestného činu. Zvláštní zřetel pak zákon věnuje zvláště zranitelným obětím v tom smyslu, že u nich existuje zvýšené riziko sekundární viktimizace.

Bezdomovec – zvláště zranitelná oběť

Zákon o obětech trestných činů formuluje zvláštní kategorii pro oběti trestných činů. Jedná se o pojem „zvláště zranitelná oběť“. Zvláště zranitelnou obětí podle tohoto zákona může být dítě, osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy, dále oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku) nebo trestného činu teroristického útoku a dále oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

A právě nepříznivá životní situace brání lidem bez domova plnému a účelnému uplatnění ve společnosti, staví tyto jedince do postavení, kdy představují pro pachatele snadný cíl pro páchaní trestné činnosti. Pokud si tedy uvědomíme, v jaké životní situaci se tyto osoby nacházejí, můžeme za zvláště zranitelnou oběť považovat i bezdomovce, na kterém byl spáchán trestný čin. Tyto osoby, podle zákona o obětech trestných činů, spadající do kategorie zvláště zranitelných obětí mají na rozdíl od ostatních obětí přiznána některá zvláštní práva. Například je to právo na bezplatnou odbornou pomoc za stanovených podmínek, právo na zabránění kontaktu oběti s pachatelem, zejména

pokud jde o bezprostřední vizuální kontakt, právo na provádění výslechu obzvláště citlivě zvlášť pro to vyškolenou osobou stejného nebo opačného pohlaví a další.

Pomoc pro oběti trestného činu

Osoby bez domova, na kterých byl spáchán trestný čin, mohou uplatňovat podle zákona o obětech trestných činů nárok na odbornou bezplatnou pomoc. Odbornou pomocí, se podle tohoto zákona rozumí psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací nebo restorativní programy, a to před zahájením trestního řízení, v jeho průběhu i po jeho skončení. Dále mají právo na zabránění kontaktu s pachatelem nebo právo na bezplatné zastupování zmocněncem.

Právě odborná pomoc může být pro osoby bez domova velmi důležitá. Tito lidé žijí v neustálém strachu, co jim přinese zítřek a pokud je na nich spácháno ještě bezpráví v podobě násilí, může to pro mnohé představovat ohromnou psychologickou zátěž. Pak je na místě, aby jim byla poskytnuta pomoc odborníka. Velké množství bezdomovců také nemá právní povědomí a netuší jak uplatňovat své nároky vůči pachateli. Neznají svá práva, a proto se jim mnohdy nedostane tak kvalitní pomoci ani od bezpečnostních orgánů, které je vnímají jen jako něco obtěžujícího a rušivého. Kvalitní právní pomoc poskytovaná bezdomovcům by však toto vnímání mohla změnit a upravit jejich práva na úroveň běžných občanů.

Od roku 1998 mají možnost oběti trestných činů, nebo jejich pozůstalí, požádat o finanční pomoc. Na žádost oběti a normativně stanovených podmínek má oběť právo dle § 23 zákona o obětech trestných činů na peněžitou pomoc, kterou vyplácí stát.

Účel peněžité pomoci obětem trestných činů spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené obětí trestným činem. Peněžitá pomoc se poskytne, pokud nemajetková újma, škoda na zdraví nebo škoda vzniklá v důsledku smrti způsobené trestným činem nebyla plně nahrazena. Mezi oběti, které mají nárok na peněžitou pomoc poskytovanou státem, lze zařadit i oběti, kterým bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví, nebo byla způsobena těžká újma na zdraví, případně obětem trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dětem, které jsou oběti trestného činu týrání svěřené osoby, kterým vznikla nemajetková újma. Zde tedy pro bezdomovce existuje naděje, na zlepšení jejich tíživé životní situace. Pokud by se bezdomovec stal obětí trestného činu, mohl by se domáhat svých práv na vyplacení finanční pomoci státem.

5 Bezpečnostní orgány a bezdomovectví

Při páchání drobné kriminality se poměrně často lidé bez domova dostávají do střetu s bezpečnostními složkami. V České republice jsou tyto složky zastoupeny Policií České republiky a obecní, respektive městskou policií. Tyto orgány svou činností přímo ovlivňují život bezdomovců, kteří se svými činy dopouštějí přestupkového nebo dokonce trestního jednání.

Cituji Štěchovou a kolektiv: „Vztah mezi bezdomovci a policií je důležitým prvkem z hlediska redukce bezdomovectví, policie je často první a často jedinou institucí, se kterou jedinec na ulici komunikuje a která mu zprostředkovává, přístup většinové společnosti k němu.“ (Štěchová, Luptáková, Kopoldová, 2008, s. 53)

Zde je nutné upozornit, že obdobnou, ne-li bezprostřednější úlohu v životě bezdomovců zastupuje i obecní policie. Ta jako orgán města řeší problémy veřejného pořádku a bezpečnosti na místní úrovni zacílené na konkrétní problémy daného města nebo obce.

Přestože Policie České republiky a obecní policie jsou pro mnohé totožné orgány a nerozlišují mezi nimi, opak je v tomto případě pravdou. Každá z těchto bezpečnostních složek se vázána svým jednáním a pravomocemi na zákon, který upravuje jejich pravomoci a povinnosti.

5.1 Policie České republiky

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky v platném znění (dále jen „zákon o Policii České republiky“) říká, že Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor ČR, který je podřízen Ministerstvu vnitra České republiky.

Zákon o Policii České republiky, jmenuje základní činnosti policie. Policie podle tohoto zákona musí v první řadě sloužit veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu (dále jen „mezinárodní smlouva“).

Je důležité také dodat, že policie České republiky podle zákona o Policii České republiky je orgán, který stojí na počátku trestního řízení. To znamená, že přijímá trestní oznámení, činí opatření k odhalení trestných činů a předcházení trestné činnosti. Dále provádí vyšetřování a zajišťuje stopy. Provádí úkony podle ustanovení o trestném činu.

5.2 Obecní policie

Vetešník a kolektiv v publikaci pod názvem Obecní policie uvádějí, že obecní policie je orgánem obce s nezastupitelnou úlohou nejen v oblasti bezpečnosti a pořádku v obci, ale zároveň je také důležitou složkou integrovaného záchranného systému. Obecní policie je také správním orgánem a subjektem, který zasahuje do práv třetích osob. (Vetešník, Chauer, Zídka a kol., 2013, s. 7)

Zákon č. 553/1991 Sb., Zákon České národní rady o obecní policii v platné znění (dále jen „zákon o obecní policii“) uvádí, že obecní policie je orgánem obce, který zřizuje a zrušuje obecní zastupitelstvo obecně závaznou vyhláškou v rámci samostatné působnosti obce. Obecní policie zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti obce a plní další úkoly, pokud tak stanoví zákon č. 553/1991 o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů nebo zvláštní zákon. Obecní policie dále spolupracuje v rozsahu stanoveném zákonem nebo zvláštním právním předpisem s Policií České republiky, státními orgány a orgány územních samosprávných celků.

Při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku, strážníci plní úkoly podle zákona o obecní policii. Mezi tyto úkoly spadá přispívání k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, dohled na dodržování pravidel občanského soužití, dohled na dodržování obecně závazných vyhlášek a nařízení obce, podílet se v rozsahu stanoveném zákonem o obecní policii na dohledu na bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích. Dále se obecní policie podílí na dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku. Podílí se také na prevenci kriminality v obci nebo provádí dohled nad dodržováním čistoty na veřejných prostranstvích v obci, přičemž také odhaluje přestupky, jejichž projednávání je v působnosti obce.

Strážníci ve vztahu k bezdomovcům vystupují častěji než státní policie, která má sice mnohem více pravomocí a kompetencí, ale na druhou stranu má také mnoho povinností. Tím, že strážníci řeší z velké části záležitosti týkající se dodržování veřejného pořádku, dodržování vyhlášek města a celkové řešení přestupků, tedy činností vyskytujících se převážně na veřejném prostranství, jsou v mnoha případech těmi, kteří pracují s bezdomovci jako první.

6 Sociální služby pro bezdomovce

Sociální služby jsou dnes chápány jako činnost zajišťující pomoc a podporu osobám, z čehož vyplývá, že jsou součástí systému prevence sociálního vyloučení a podpory sociálního začleňování. Sociální služby představují různé formy sociální péče pro občany na pokraji společnosti, a to obzvláště pro ty jedince, kteří potřebují pomoc jiné osoby k uspokojení svých základních potřeb. Tvoří klíčovou roli při překonávání důsledků nepříznivé sociální situace vyvolané oslabením nebo ztrátou schopností z příčin dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, věku, krizovou sociální situaci, životních návyků a způsobu života, který se neshoduje s očekáváním společnosti. (Tomeš, 2014, s. 21-22, 296)

6.1 Orgány státní správy a samosprávy zabývající se bezdomovectvím

Státní správa

Státní správa je část veřejné správy realizovaná státem. To znamená, že je zvláštním druhem společenského řízení vykonávaného státem, ale i orgány státní správy, které uskutečňují výkon správy. Státní správa tedy tvoří nezastupitelnou součást veřejné správy, a podílí se tak na realizaci státní moci. (Průcha, 2012, s. 60)

Samospráva

Samospráva představuje veřejnou správu vykonávanou jinými veřejnoprávními subjekty než státní správou. Je svěřena subjektům, jichž se bezprostředně týká, tvořena je volenými představiteli a právní subjektivitou. Samospráva realizuje vlastní samosprávnou moc, což zahrnuje pravomoc k tvorbě vlastních mocenských aktů, k jejich samosprávnému výkonu obsahu a výkonu obsahu zákonů státu. Samospráva je však také organizace, která spravuje své vlastní záležitosti, ale i záležitosti veřejného zájmu. (Průcha, 2012, s. 65-67)

Bezdomovectvím se komplexně zabývá vláda České republiky. Ta je tvořena jednotlivými ministerstvy, přičemž v první řadě stojí ministerstvo práce a sociálních věcí. Dále na tuto problematiku navazují další ministerstva. Zmíňme například ministerstvo zdravotnictví, ministerstvo vnitra, ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nebo například ministerstvo pro místní rozvoj. Jejich práva a povinnosti

vyplývají především z ústavy a zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR v platném znění.

Na úrovni samosprávy problematiku bezdomovectví řeší obce jako základní územní společenství občanů dle zákona č. 128/2000 Sb., zákon o obcích v platném znění a také kraje dle zákona č. 129/2000 Sb., Zákon o krajích v platném znění, jakožto územním společenstvím občanů, které má právo na samosprávu.

Státní správa a samospráva poskytuje lidem bez přístřeší pomoc podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi v platném znění (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu v platném znění (dále jen „zákon o životním a existenčním minimu“), zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře v platném znění (dále jen „zákon o státní sociální podpoře“) dále zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění v platném znění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) nebo zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění (dále jen „zákon o sociálních službách“)

Stát takto poskytuje pomoc jak finanční v podobě různých dávek, ale i nefinanční, formou sociálních služeb stanovených zákonem.

6.2 Formy pomoci pro bezdomovce

Důchody

Zákon o důchodovém pojištění uvádí, že za určitých podmínek, stanovených zákonnou normou, mají lidé bez domova nárok na přiznání důchodu. Může se jednat o důchod starobní, invalidní, vdovský nebo sirotčí. Pokud však nesplňují některou z podmínek, důchod jim nemůže být přiznán. Například bezdomovci v důchodovém věku, kteří nikdy nepracovali, nemohou získat nárok na starobní důchod. Musí mít splněny dvě podmínky pro přiznání důchodu. První je důchodový věk, druhá doba pojištění. (Tomeš, 2014, s. 195)

Jestliže **nemají** splněnou podmínku získání potřebné doby pojištění, a přesto jsou v důchodovém věku, nesplňují podmínky nároku na starobní důchod. V případě, že nesplňuje podmínky na důchod, **může se** obrátit na Úřad práce ČR s žádostí o poskytnutí některé z dávek státní sociální podpory nebo hmotné nouze.

Sociální služby

Lidé bez domova nepotřebují jen finanční zajištění, ale je potřeba problémy spojené s bezdomovectvím řešit komplexně, což znamená, že by těmto jedincům měla být

nabídnuta i pomoc v rámci sociálních služeb. Tuto pomoc vymezuje zákon o sociálních službách.

Vágnerová konstatuje, že systém sociálních služeb je v České republice rozdělen do tří rovin. Za nejnižší stupeň je považována rovina terénní práce, následuje stupeň nízkoprahových středisek a systém pobytových služeb. Na klienta je na každém stupni sociálních služeb kladen vyšší nárok ve formě jeho spolupráce. Čím výše se pohybuje klient v rovině ubytovacích služeb, tím jsou požadavky a sociální kontrola vyšší. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 306)

Dle § 32 zákona o sociálních službách, sociální služby zahrnují vedle sociálního poradenství i služby sociální péče a sociální prevence. Všechny tyto služby jsou dle § 33 poskytovány formou služeb pobytových, ambulantních nebo terénních

Vágnerová a kolektiv vysvětlují pojmy terénní sociální práce a pobytové služby. Terénní sociální služby jsou definovány jako práce na ulici (streetwork), které jsou kombinovány s dalšími sociálními službami. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 307)

Pobytové služby dle Vágnerové, jsou nastaveny tak, že klient je po určité době nucen ze služby odejít, ideálně na vyšší stupeň bydlení. Klient by měl být motivován k tomu, aby se z nocování v noclehárnách dopracoval na bydlení ve vlastní režii. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 306)

- **Sociální poradenství (§ 37 zákona o sociálních službách)** - Sociální poradenství poskytuje osobám potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Základní sociální poradenství je základní činností při poskytování všech druhů sociálních služeb.
- **Sociální prevence (§ 53 zákona o sociálních službách)** - Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. Služby sociální prevence tvoří azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizová pomoc, intervenční centra, nízkoprahová denní centra, noclehárny nebo například terénní programy a sociální rehabilitace.

Hmotná nouze, životní a existenční minimum

Zákon o pomoci v hmotné nouzi, upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi.

Za osobu v hmotné nouzi podle tohoto zákona může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením, jestliže zejména nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší.

Zákon o životním a existenčním minimu, rozlišuje životní minimum (3410 Kč pro jednotlivce) a existenční minimum (2200 Kč na 1 osobu žije-li osamoceně).

Jak uvádí Tomeš, životní minimum představuje minimální společensky uznávanou hranici peněžních příjmů k zajištění výživy a základních životních potřeb. Existenční minimum podle téhož autora, představuje minimální hranici peněžních příjmů, nezbytnou k zajištění výživy a základních životních potřeb na úrovni přežití. (Tomeš, 2014, s. 229-230)

Dávky v systému pomoci v hmotné nouzi jsou stanoveny zákonem. Mezi pomoc v hmotné nouzi řadíme dle § 4 zákona o hmotné nouzi příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádnou okamžitou pomoc. Osoby bez přístřeší pak mají možnost vyplacení některé z těchto dávek hmotné nouze. Příspěvek na živobytí dorovnává příjem tak, aby byl alespoň na životním minimu. Do příjmu se započítávají i další dávky, které žadatel dostává. Doplatek na bydlení je určen osobám, kterým ztráta bydlení hrozí. Bezdomovci na tuto dávku dosáhnou pouze v případě, pokud využívají služeb azylových domů. O vyplacení dávky mimořádné okamžité pomoci mohou lidé žijící na ulici požádat, pokud se nacházejí v hmotné nouzi. Jelikož je bezdomovectví spojeno s chudobou, potažmo nouzí, je zde vysoký předpoklad, že jim tato dávka bude vyplacena. Tato dávka může být vyplacena ve formě peněz, ale i formou věcnou, popřípadě kombinací obou.

Tomeš zastává názor, že pro osoby bez domova může být problém tyto dávky získat. Pro vyplacení dávek je potřeba vlastnit platný občanský průkaz, kterým je nutné se prokázat. Mnoho bezdomovců, žijících na ulici delší dobu nepovažují za důležité tento doklad vlastnit, natož se starat o možnosti výběru sociálních dávek. Tito jedinci jsou demotivováni a už jen přežívají. (Tomeš, 2014, s. 237-238)

Tomeš konstatuje, že pro výplatu většiny dávek je také potřeba trvalé bydliště. Tento nedostatek, tak mnoho bezdomovců řeší přihlášením trvalého bydliště na obecním úřadě. (Tomeš, 2014, s. 238)

Na rozdíl od sociálních služeb, které mohou být poskytovány institucí státní správy vykonávající svou funkci v místě, kde se vyskytují lidé žijící na ulici nebo jedinci ohrožení bezdomovectvím, jsou dávky osobám bez domova vypláceny orgány státní správy, které jsou vázány při vyplácení dávek a důchodů zákonnou normou. Dávky hmotné nouze a sociální podpory vyplácí Krajské pobočky Úřadu práce, které jsou příslušné k rozhodování o dávkách. Důchody potom přiznává Česká správa sociálního zabezpečení.

6.3 Neziskové organizace pracující s bezdomovci

V České republice tvoří organizace pracující s bezdomovci organizace Armáda spásy, Naděje, Česka katolická charita, Novy Prostor, Emauzy ČR, občanské sdružení Společnou cestou, Diakonie, Člověk v tísni a v menším rozsahu i některé další. Neziskové organizace nabízejí celou řadu služeb pro lidi bez domova a zároveň se tak svou činností aktivně zapojují do boje s bezdomovectvím. Musí se řídit platnou legislativou, která je tvořena zákonem o sociálních službách a vyhláškou ministerstva práce a sociálních věcí č. 505/2006 Sb. kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

7. Praktická část

Teoretická část se snaží popsat bezdomovectví v kontextu sociální práce a práce bezpečnostních orgánů. Je tedy snahou této práce poskytnout co nejvíce dostupných informací o problematice bezdomovectví na Náchodsku před samotným výzkumem.

Bezdomovectví jako fenomén dnešní doby představuje řadu problémů a rizik, a je jen v zájmu nás všech proti tomuto jevu bojovat a upozornit na jeho neblahý dopad na společnost.

7.1 Hlavní cíl výzkumného šetření a charakteristika dílčího cíle

Cílem praktické části této práce je analyzovat problém bezdomovectví na území čtyř měst s obecními úřady s rozšířenou působností Náchodského okresu. Jedná se o obce III. stupně, a to jmenovitě Náchod, Jaroměř, Broumov a Nové Město nad Metují.

Výzkumné šetření této bakalářské práce je konkrétně zaměřeno na pomoc lidem bez domova. Formou průzkumu bylo zjišťováno, jaké sociální služby tito lidé využívají, v jakých podobách je jim tato pomoc poskytována a v neposlední řadě, zda o tuto pomoc vůbec stojí a zda ji využívají. Lidé bez domova jsou většinou odkázáni jen na sami na sebe, nemají žádné anebo jen minimální příjmy, a proto je pro ně systém sociální pomoci velmi důležitý.

Dalším zaměřením této práce je zaměření na drobnou kriminalitu páchanou bezdomovci. Pomocí statistického šetření je cílem zjistit, jestli bezdomovci ve vybraných městech páchají drobnou kriminalitu častěji než zbytek populace. A se dopouštějí nezákonného jednání, tak o jaké jednání se jedná.

Výsledky získané tímto průzkumem lze dále využít v sociální oblasti, při práci s těmito osobami. Měly by poukázat na potřeby bezdomovců, a poukázat na služby, které jsou využívány a, které nikoliv. Cílem této práce není hodnotit systém pomoci, ale vysvětlit proč není některými jedinci využíván. Statistické šetření v této práci ukáže, které přestupky nebo trestné činy lidé bez domova páchají a jakým směrem by mohly bezpečnostní orgány nejvíce směřovat své úsilí na potlačení těchto jednání.

7.2 Formulace výzkumných cílů

Primárním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda lidé žijící na ulici využívají sociální služby poskytované státní správou a samosprávou. Pokud je využívají, tak o

jaký typ služeb se jedná. Šetření probíhalo ve městech Náchod, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Broumov.

Dílčím cílem bylo zjistit, proč někteří bezdomovci nevyužívají pomoci ze sociální sféry.

Sekundárním cílem této práce bylo zjistit, jakou měrou se lidé bez domova podílejí na drobné kriminalitě ve vybraných městech.

Na základě uvedených cílů byly analyzovány rozhovory s bezdomovci vyskytujícími se na území měst Náchod, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Broumov, a sociálními pracovníky působících na městských úřadech v těchto městech. Dále byli získány statistické údaje pro statistické porovnání drobné kriminality bezdomovců a zbytku populace.

7.3 Použité metody výzkumu

Pro průzkum zkoumaného souboru primárního cíle a jeho dílčího cíle byl vybrán kvalitativní výzkum. Cílem práce je popis určité skutečnosti, přestože získané informace nemusí být zobecnitelné na celou populaci. Pro daný průzkum byl zvolen jako základní technika sloužící k získávání sběru potřebných dat strukturovaný rozhovor.

Pro sekundární cíl práce byl vybrán výzkum kvantitativní. Zde jsou důležitá data vyjádřená počtem odhalených skutků drobné kriminality u bezdomovců a většinové společnosti vyjádřené poměrem, který představuje populace v jednotlivých městech. Sekundárního cíle práce bylo dosaženo za pomoci statistiky.

Tabulka 1: Použité metody ve vztahu k výzkumným otázkám

Výzkumné otázky	Použité metody výzkumu	Výzkumný nástroj
Primární cíl	Kvalitativní výzkum	Strukturovaný rozhovor
Dílčí cíl	Kvalitativní výzkum	Strukturovaný rozhovor
Sekundární cíl	Kvantitativní výzkum	Oficiální statistika

Zdroj: Vlastní zpracování

Kvalitativní výzkum

Metodolog Creswell definuje kvalitativní výzkum takto: „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného

sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Creswell in Hendl, 2016, s. 46)

Hendl pak dodává, že výzkumné otázky vznikají v průběhu výzkumu, přičemž jsou doplňovány o nové hypotézy nebo nová rozhodnutí, jak upravit výzkumný plán a pokračovat při sběru dat i jejich analýze. Výzkumník provádí deduktivní a induktivní závěry, přispívá k osvětlení výzkumných otázek. Dalším úkolem výzkumníka je vyhledávat a analyzovat informace potřebné k splnění daného cíle, přičemž jsou tyto informace sbírány výzkumníkem přímo v terénu. (Hendl, 2016, s. 46)

Pro získání potřebných dat byl zvolen strukturovaný rozhovor s otevřenými i uzavřenými otázkami. Rozhovor se opírá o verbální kontakt mezi respondentem a tazatelem. Tato technika dotazování je vhodná v případě, pokud je výzkumný soubor homogenní z hlediska životního stylu, filozofie, zkušeností nebo životních postojů. V tomto konkrétním případě to jsou bezdomovci. Od každé dotazované osoby musejí být vyžadované stejné informace. To znamená, že otázky musejí být formulovány u všech osob stejně. Rozhovor je veden podle předem připravené osnovy.

Disman ve svém díle *Jak se vyrábí sociologická znalost*, uvádí výhody a nevýhody rozhovoru proti dotazníkovému šetření. Jako nevýhodu zde formuluje například pracnost a nákladnost sběru dat, časovou náročnost, nutnost spolupráce velkého počtu alespoň částečně vyškolených tazatelů v terénu nebo nákladnost u prostorově rozptýleného vzorku. Naproti tomu tu předkládá i výhody tohoto šetření. To jsou menší nároky na iniciativu respondenta, pro respondenta je obtížnější vynechat odpovědi na některé otázky, dotazovaná osoba je s největší pravděpodobností ta, co byla vybrána do vzorku a úspěšnost dokončených rozhovorů je podstatně vyšší než návratnost dotazníků. (Disman, 2002, s. 141)

Hendl uvádí, že strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami je poskládaný z pečlivě promyšlených otázek, na něž mají jednotliví respondenti odpovědět. Naproti jiným typům rozhovorů je pružnost sondování v kontextu situace omezenější, přesto se tento typ rozhovoru užívá, když je nutné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. Tazatel tak minimalizuje pravděpodobnost, že se data získaná v jednotlivých rozhovorech budou výrazně lišit. (Hendl, 2016, s. 177)

Uzavřené otázky umožňují naproti otevřeným otázkám získat v relativně krátkém časovém období mnoho odpovědí od řady osob. Tento způsob dotazování má plynulejší průběh, avšak silně strukturovaný rozhovor v kvalitativním výzkumu může zapříčinit,

že výzkumník utváří rozhovor vlastní představou. To znamená, že odpovědi respondentů jsou určeny pouze množinou učených otázek. (Hendl, 2016, s. 168)

Kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum představuje testování teorií prostřednictvím prověřování vztahu mezi proměnnými. Tyto proměnné mohou být měřeny pomocí konkrétních nástrojů a následně vyhodnocovány s využitím statistických přístupů. (Eger, Egerová, 2014, s. 19)

Kvantitativní přístup dle Reichel (2009) předpokládá, že jevy sociálního světa, které mohou být předmětem zkoumání, jsou svým způsobem měřitelné, nebo nějak tříditelné a s možností je uspořádat. Informace o nich, získáváme v měřitelné a co nejvíce formálně porovnatelné podobě. Tyto data jsou následně analyzována statistickými metodami, se záměrem ověřit platnost představ o výskytu nějakých charakteristik zkoumaných jevů. (Reichel in Eger, Egerová, 2014, s. 19)

Hendl dále uvádí a zde budu autora citovat, že: „Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Konstruované koncepty zjišťujeme pomocí měření, v dalším kroku získaná data analyzujeme statistickými metodami s cílem je explodovat, popisovat, případně ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměnných.“ (Hendl, 2016, s. 42)

V práci byla použita metoda oficiálních statistik získaná technikou analýzy dokumentů. Tyto data se získávají analýzou jakýchkoli dokumentů, které nebyly primárně vytvořeny za účelem výzkumu. Záznam může tvořit jak psaný dokument, tak jakékoliv materiální stopy lidského chování. (Disman, 2002, s. 124)

7.4 Stručná charakteristika výzkumné lokality

Tato práce se zabývá bezdomovectvím na území čtyř měst s obecními úřady s rozšířenou působností Náchodského okresu. Jednalo se o obce III. stupně, a to jmenovitě Náchod, Jaroměř, Broumov a Nové Město nad Metují.

V každém z těchto měst působí celá řada neziskových organizací vykonávajících sociální služby. Je nutné podotknout, že ve všech výše jmenovaných městech je zřízen na městském úřadě Odbor sociálních věcí, který pomoc bezdomovcům vykonává nebo ji zprostředkovává. Osoby bez přístřeší zde mají možnost využít služeb Úřadu práce, jehož kontaktní pracoviště krajské pobočky Úřadu práce v Hradci Králové jsou zde zřízeny. Jedná se o samostatná pracoviště, pouze kontaktní pracoviště v Novém Městě

nad Metují spadá svou působností pod kontaktní pracoviště v Náchodě. V tomto městě sídlí i pobočka České správy sociálního zabezpečení.

Náchod

Město Náchod se nachází v Královéhradeckém kraji v regionu Kladského pomezí na severovýchodě Čech. Náchodem protéká řeka Metuje. Historické jádro města je městskou památkovou zónou. Náchod bývalo lázeňským městem, což dnes již bohužel neplatí, jelikož lázně jsou v dnešní době uzavřeny. Náchod byl také významným textilním centrem. (Wikipedie, 2005)

V roce 2018 žilo v Náchodě 19 358 obyvatel, z toho obyvatel starších 15 ti let 16 752. (MVČR, 2019)

Jaroměř

Město Jaroměř je východočeské město ležící 17 km severovýchodně od Hradce Králové. Město se nachází na soutoku řek Labe, Úpy a Metuje. K Jaroměři přináleží i historické pevnostní město Josefov. (Wikipedie, 2005)

V roce 2018 žilo v Jaroměři 12 294 obyvatel, z toho obyvatel starších 15 ti let 10 477. (MVČR, 2019)

Nové Město nad Metují

Nové Město nad Metují se nachází Náchodském okrese, v Královéhradeckém kraji na severovýchodě Čech. Dominantu města tvoří novoměstský zámek. Zámek a centrum města leží na vysokém ostrohu obtékaném ze tří stran řekou Metují. Centrum je městskou památkovou rezervací. (NMNM, 2019)

V roce 2018 žilo v Novém Městě nad Metují 9 399 obyvatel, z toho obyvatel starších 15 ti let 8 161. (MVČR, 2019)

Broumov

Město Broumov má svou polohu v Broumovském výběžku Náchodského okresu. Protéká jím řeka Stěna. Pro Broumov byl a je charakteristický textilní průmysl. (Wikipedie, 2006)

V roce 2018 žilo v Broumově 7 458 obyvatel, z toho obyvatel starších 15 ti let 6 389. (MVČR, 2019)

7.5 Popis výzkumného souboru

Pro výzkum primárního cíle byl vybrán výzkumný vzorek bezdomovců spadajících do typologie členění podle Hradeckých. Jednalo se o bezdomovce zjevné a skryté. Skupina osob bez přístřeší spadající do kategorie potencionálních bezdomovců byla v této práci vyřazena. Důvod pro vynechání této kategorie, byla časová náročnost a komplikovanost, při kontaktování těchto lidí.

V této práci byla tedy oslovena pouze skupina zjevných a skrytých bezdomovců. První kategorii lze označit za nejviditelnější skupinu jedinců patřící mezi bezdomovce. Hradečtí uvádějí, že se jedná o osoby žijící na ulicích, na nádražích, osoby navštěvující v zimních měsících noclehárny, dále osoby využívající služeb azylových domů a nocleháren spravovaných městy nebo charitativními organizacemi. Lidé spadající do typologie zjevných bezdomovců podle Hradeckých jsou jako bezdomovci viděni i svým okolím a veřejností. Lidé je znají jako bezdomovce a také je tak vnímají. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 28)

Druhou skupinu bezdomovců, tedy skupinu spadající do kategorie skrytého bezdomovectví Hradečtí charakterizují jako osoby žijící na ulici, kteří nevyužívají služeb výše zmiňovaných institucí. Naproti tomu mohou tyto lidé využívat jiné formy pomoci, jako je například bydlení u příbuzných nebo přátel. Tyto osoby se tak spoléhají převážně jen samy na sebe, pomoc své skupiny nebo komunity. (Hradecká, Hradecký, 1996, s. 31)

V jednotlivých městech byl tento soubor vzorků tvořen konkrétním počtem osob. V Náchodě byl průzkum prováděn s 8 mi osobami bez přístřeší, v Jaroměři tvořily výzkumný soubor 4 osoby, V Novém Městě nad Metují 5 osob a v Broumově 4 osoby bez přístřeší. Celkem tedy bylo osloveno 21 osob bez přístřeší. Všichni dotazovaní byli muži, pouze v Náchodě byly dotazovány s muži i dvě ženy. V této práci budou respondenti–bezdomovci označováni v závorce písmenem R a číslicí určující pořadí. Příkladem může být (R1, R2 atd.).

Zkoumaný počet osob byl získaný za podpory sociálních pracovníků z vybraných městských úřadů. Aby mohly být do průzkumu zahrnutí i lidé bez domova žijící tzv. mimo systém, a tedy i mimo pozornost těchto sociálních pracovníků, byly osloveny i místní městské policie a obvodní oddělení Policie České republiky. Bezpečnostní orgány byly osloveny z důvodu vysoké míry informovanosti o bezdomovectví. Zde autor práce vycházel z předpokladu, že tyto orgány mají místní znalost o těchto osobách

a vědí, kde se zdržují, a pohybují. Aby nedocházelo k duplicitě zkoumaného vzorku, došlo ke konzultaci a ujasnění konkretizace jednotlivých osob s bezpečnostními orgány a sociálními pracovníky.

Je nutné upozornit, že sociální pracovníci věděli o všech osobách bez domova. To znamená, že ve zkoumaných lokalitách se nenacházela žádná osoba, o které by pracovníci jednotlivých úřadů nevěděli, a unikala jejich pozornosti.

Druhým důležitým výzkumným vzorkem sloužícího jako zdroj informací byli sociální pracovníci z vybraných městských úřadů města Náchod, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Broumov, pracujících na Odboru sociálních věcí. Jednalo se o čtyři osoby, po jedné na každém úřadě, které mají na starost práci s osobami bez přístřeší. Ve všech případech rozhovoru se jednalo o ženy. Jelikož autor v celém textu uvádí pojem sociální pracovník, a ne sociální pracovnice, bude i nadále tento termín používat, přestože se bude jednat o ženu. Pod pojmem sociální pracovník bude myšlen jak muž, tak i žena.

V této práci budou respondenti–sociální pracovníci označováni v závorce písmeny SP a číslicí určující pořadí. Příkladem může být (SP1, SP2 atd.).

Pro výzkum sekundárního cíle bakalářské práce vycházel autor ze získaných informací počtu bezdomovců u primárního cíle. To znamená, že předpoklad pro výpočet přestupků a trestných činů na jednu osobu bezdomovce vycházel z počtu osob žijících na ulici ověřených sociálními pracovníky ve zkoumaných městech. Jednalo se o 21 bezdomovců. Jako další byl pro průzkum zjišťován počet obyvatel v roce 2018 v těchto městech, které jsou starší 15 ti let. Tyto osoby jsou trestně odpovědné a odpovědné za jimi spáchané přestupky.

8. Průběh výzkumu

Primárním cílem výzkumu a jeho dílčího cíle bylo zjistit, zda lidé žijící na ulici ve městech Náchod, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Broumov využívají sociálních služeb, popřípadě jaké služby to jsou a pokud nejsou uživateli služeb, z jakých důvodů je nevyužívají.

Sekundární cíl práce se snažil zjistit, jakou měrou se lidé bez domova podílejí na drobné kriminalitě ve vybraných městech oproti zbytku běžné populace a zda je drobná kriminalita součástí způsobu získávání obživy.

Primární cíl a dílčí cíl

Pro primární cíl této práce byl vypracován strukturovaný rozhovor, podle kterého byly jednotlivé osoby bez domova konfrontovány s jednotlivými otázkami. Výzkum probíhal v měsíci únor, konkrétně od 4. 2. – 20. 2. 2019 na vytipovaných místech, kde se podle strážníků městské policie a sociálních pracovníků vyskytují lidé bez domova. Respondenti byli až na výjimky kontaktováni v místech jejich pobytu a míst kde se zdržují. Celkem bylo osloveno 21 zjevných i skrytých bezdomovců. Většina dotazovaných na nabídku rozhovoru reagovala kladně, popřípadě byly osobám, které se zdráhaly rozhovor podstoupit, nabídnuta drobná motivace v podobě cigaret nebo alkoholu. Z vybraného vzorku byla pouze jedna osoba kategoricky proti, aby s ní byl rozhovor uskutečněn (R6). To znamená, že získané informace bylo možno uplatnit jen u 20 ti oslovených respondentů.

Průzkum probíhal v následujících lokalitách:

Náchod

- oslovení respondenti u prodejny Albert ve Starém městě, u nakládací rampy za prodejnu
- oslovení respondenti ve staré kůlně poblíž vlakové zastávky
- oslovení respondenti pohybující se na Husově náměstí
- osloven respondent na parkovišti v centru města u Městského úřadu

Jaroměř

- oslovení respondenti v areálu nemocnice
- oslovení respondenti ve squatu kousek od areálu technických služeb

Nové Město nad Metují

- oslovení respondenti přebývající v lese u řeky Metuje

- osloven respondent přebývající v maríngotce za městem
- osloveni respondenti na vlakovém nádraží

Broumov

- osloveni respondenti přebývající ve squatu pod nemocnicí

Rozhovory s bezdomovci byly vedeny podle předem připraveného strukturovaného rozhovoru, pro který byl vypracován formulář. Rozhovory byly se souhlasem respondentů nahrávány na záznamové zařízení. Autor se snažil pokládat co možná nejjednodušší otázky. Otázky byly řazeny od obecných jako například věk respondenta, k hlavním otázkám, které sledovaly účel práce (sociální práce s bezdomovci a služby, které využívají). Byly zde použity i otázky doplňující.

Záměrem autora bylo vést s každým respondentem rozhovor samostatně, v klidném prostředí a eliminovat rušivé vjemy, které by mohly respondenty rozptylovat. Důraz byl kladen na to, aby respondenti odpovídali co možná nejpravdivěji o své životní situaci a nedocházelo k interpretaci zkreslených nebo dokonce nepravdivých informací. Rozhovory byly vedeny v pohodové atmosféře, kdy snahou autora práce bylo co nejlépe pochopit problémy bezdomovců.

Podíl osob bez domova, kteří s vedením rozhovoru souhlasili bez patřičné motivace, byl poměrně nízký. Většina dotazovaných přistoupila na možnost rozhovoru až po nabídnuté motivaci v podobě cigaret a alkoholu.

Druhou skupinou oslovených respondentů byli sociální pracovníci, kteří s bezdomovci pracují. Jednalo se o pracovníky úřadů měst Náchod, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Broumov. Oslovení sociální pracovníci byli zkontaktováni na příslušných městských úřadech:

- **Náchod** – Odbor sociálních věcí a školství, Zámecká 1845, 547 01 Náchod
- **Jaroměř** – Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, nám. Československé armády 3, 551 01 Jaroměř
- **Nové Město nad Metují** – Odbor sociálních věcí, náměstí Republiky 6, 549 01 Nové Město nad Metují
- **Broumov** – Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, Komenského 275, 550 01 Broumov

S těmito pracovníky byl také veden strukturovaný rozhovor, který byl zaznamenáván na záznamové zařízení. Výzkum probíhal v měsíci únor, konkrétně od 4. 2. – 20. 2. 2019 na příslušných městských úřadech.

Autor před samotným dotazováním oslovil všechny osoby z vybraných souborů vzorku o strukturovaný rozhovor k bakalářské práci. Tyto osoby byly seznámeny s cílem a účelem průzkumu. Všichni dotazovaní, mimo jedné osoby bez domova, dali souhlas se zapojením do průzkumu.

Při každém oslovení dotazovaného se autor představil a uvedl název organizace, která celý výzkum zastřešuje. Představil se jako student Univerzity Hradec Králové, Ústavu sociální práce. Následovalo představení tématu bakalářské práce s názvem *Bezdomovectví na Náchodsku*. Respondentům bylo vysvětleno, že výzkum se zabývá bezdomovectvím a sociálními službami, které jsou pro lidi bez domova k dispozici. Dotazovaní respondenti byli seznámeni s vedením rozhovoru, a to za pomoci metody standardizovaného (řízeného) rozhovoru. To znamená, že jim byly kladeny jednotlivé otázky, na které odpovídali. Dále bylo těmto osobám sděleno, že doba trvání rozhovoru nepřesáhne 15 minut a byli ujištěni, že data získaná rozhovorem jsou důvěrná, anonymní a budou použita pouze pro daný průzkum. Na závěr každého rozhovoru bylo každému z oslovených respondentů poděkováno za spolupráci a čas vynaložený při získávání informací potřebných k průzkumu.

Tabulka 2: Transformace cílů do tazatelských otázek pro R

Výzkumné otázky	Tazatelské otázky
VO1: zjistit, zda lidé žijící na ulici využívají sociální služby poskytované státní správou a samosprávou. Pokud je využívají, tak o jaký typ služeb se jedná.	TO1: Kolik je Vám let?
	TO2: Jak dlouho žijete na ulici?
	TO3: Chodíte na úřad pro pomoc?
	TO4: Pobíráte důchod nebo jinou dávku?
	TO5: Vlastníte občanský průkaz?
	TO6: navštěvuje vás sociální pracovník?
DC: zjistit, proč někteří bezdomovci nevyužívají pomoci ze sociální sféry.	TO6: Proč nevyužíváte peněžní pomoci z úřadů? (Úřad práce, Česká správa sociálního zabezpečení)
	TO7: Proč nevyužíváte pomoci z městského úřadu?

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 3: Transformace cílů do tazatelských otázek pro SP

Výzkumné otázky	Tazatelské otázky
VO1: zjistit, zda lidé žijící na ulici využívají sociální služby poskytované státní správou a samosprávou. Pokud je využívají, tak o jaký typ služeb se jedná.	TO1: Kolik bezdomovců žije ve Vašem městě
	TO2: Jaké pomoci se jim od Vás dostane?
	TO3: Necháávají si tyto lidé vyplácet dávku mimořádné okamžité pomoci?
	TO4: Navštěvujete tyto lidi v prostředí, kde přebývají nebo se zdržují?

Zdroj: Vlastní zpracování

Sekundární cíl

Sekundární cíl byl zaměřen na drobnou kriminalitu bezdomovců. Úkolem této práce bylo zjistit, jakou měrou se lidé bez domova podílejí na kriminalitě ve vybraných městech za rok 2018. Pro tento cíl bylo vypracováno statistické šetření, při kterém byl zjišťován počet přestupků a trestných činů spáchaných lidmi bez domova a zbytkem populace v příslušném roce ve městech Náchod, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Broumov. Získaná data odpovídala výzkumnému souboru z těchto měst použitého při získávání informací pro primární cíl průzkumu. To znamená, že se jednalo o 21 osob, z Náchoda (8), Jaroměře (4), Nového Města nad Metují (5) a Broumova (4). Aby mohl být výzkum relevantní, byly použity informace o počtu obyvatel ze statistik Ministerstva vnitra za rok 2018. Sběr dat probíhal v měsíci únor, konkrétně od 4. 2. – 20. 2. 2019. V této práci byla použita pouze data pořizená městskou policií za rok 2018 ve zkoumaných městech. Prvotním záměrem autora bylo získat informace z činnosti jak městských policií, tak i data pořizená ze statistik Policie České republiky. Avšak data získaná ze statistik Policie České republiky nešlo v této práci použít, jelikož jednotlivá Obvodní oddělení Policie České republiky nespravují pouze samotná města, ale přináležejí jim i spádové obce, a tudíž by získaná statistika nebyla objektivní.

Autor této práce oslovil jednotlivé městské policie s dotazem o získání statistických údajů týkajících se činnosti těchto orgánů za rok 2018. Z činnosti městských policií byl brán zřetel pouze na přestupky a trestné činy týkající se majetkových a násilných činů ale také porušování vyhlášek a nařízení měst a veřejného pořádku. Získané informace obsahovaly:

- celkový počet přestupků za rok 2018
- celkový počet trestných činů za rok 2018

- spáchané přestupky bezdomovců proti majetku za rok 2018
- spáchané přestupky bezdomovců proti pořádku ve státní správě a přestupky proti pořádku v územní samosprávě v roce 2018
- spáchané přestupky bezdomovců proti občanskému soužití za rok 2018
- spáchané přestupky bezdomovců proti veřejnému pořádku za rok 2018
- spáchané trestné činy bezdomovců v roce 2018

Z takto získaných dat bylo zjišťováno, kolik bezdomovců se dopouští závadového jednání. To znamená, zda se tito lidé dopouštějí trestných činů nebo přestupků a jaký je poměr tohoto jednání oproti společnosti. Toto porovnání bylo vypočítáno z koeficientu získaného počtem přestupků a trestných činů na jednoho obyvatele města a počtem přestupků a trestných činů na jednoho bezdomovce z celkového počtu lidí bez domova. Tento koeficient byl získán tak, že došlo k výpočtu celkového množství spáchaných přestupků a trestných činů/ celková populace a všechny přestupky a trestné činy spáchané bezdomovci/celkový počet bezdomovců v daném městě.

8.1 Výsledky výzkumného šetření a jejich interpretace

V této kapitole dojde k interpretaci a popisu získaných dat. Kapitola je pro větší přehlednost rozdělena do tří částí, tedy i pro dílčí cíl je vyčleněna samostatná kapitola. Na konci každé kapitoly je uvedeno stručné shrnutí získaných poznatků.

Primární cíl

Využívají lidé bez domova služby sociálních pracovníků ve veřejné správě a místní samosprávě a o jaké služby se jedná?

Cílem této výzkumné otázky bylo zjistit, zda bezdomovci využívají služeb sociálních pracovníků pracujících na městských úřadech, úřadu práce nebo České správě sociálního zabezpečení. Službami se zde rozumí jak pomoc materiální (peněžitá ale i věcná), tak i pomoc nemateriálního charakteru (služby).

První otázka se zabývala sociálními službami poskytovanými sociálními pracovníky pracujících na městských úřadech. Zde byla formulována otázka, zda respondenti (R) na úřady chodí pro pomoc. Rovná polovina respondentů odpověděla, že služeb sociálních pracovníků v omezené míře využívá (R2, R3, R4, R7, R9, R12, R13, R14, R18, R21). Následující respondenti (R1, R5, R8, R10, R11, R15, R16, R17, R19, R20) uvedli, že služeb sociálních pracovníků nevyužívají v žádném případě.

Další otázka směřovala na sociální pracovníky, a to jaké pomoci se bezdomovcům na městském úřadě od sociálních pracovníků dostane. Sociální pracovníci odpovídali následovně: „*My na úřadě poskytujeme pro bezdomovce služby jako, například pomoc při sepisování různých žádostí, poskytujeme sociální poradenství a dvěma klientům i sociální kurátorství. Také tu máme jednu ženu, které pomáháme s oddlužením.*“ (SP1). Další sociální pracovník uvedl: „*Bezdomovci využívají služeb pouze sporadicky, občas využijí sociálně poradenskou činnost*“ (SP2). Služby poskytují i pracovníci v Novém Městě nad Metují. „*Lidem bez domova poskytujeme sociální poradenství, zastupování na úřadech, dvěma osobám sociální opatrovnictví a pomoc při základním hospodaření*“ (SP3). Další úřednice uvedla: „*Dva bezdomovci alespoň trochu spolupracují. S těmi řešíme jejich oddlužení. Poskytujeme jim také zastupování na úřadech*“ (SP4).

Následnou otázkou bylo zjišťováno, zda osoby bez přístřeší pobírají nějaké dávky, popřípadě jaké. Zde byli osloveni respondenti-bezdomovci. Při rozhovoru s jednotlivými lidmi bylo zjištěno, že invalidní důchod pobírají pouze jeden člověk (R2). Starobní důchod je vyplácen také pouze jedné osobě (R12). Bezdomovci pak využívají dávek hmotné nouze. Tyto dávky využívá několik bezdomovců, a to dokonce i ti, kteří nevyužívají pomoci sociálních pracovníků místní samosprávy. Mezi uživatele dávek bylo možno zařadit jedenáct osob (R3, R4, R7, R9, R10, R13, R16, R18, R19, R20, R21). Existenční minimum je přiznáno dvěma osobám (R1, R11).

Čtvrtá otázka byla zaměřena na dávku mimořádné okamžité pomoci. Zde se autor dotazoval sociálních pracovníků, zda vědí, jestli byla tato dávka některým jedincům vyplacena nebo nikoliv. Oslovení odpověděli, že tito lidé z velké části nesplňují podmínky na vyplacení této dávky. „*Dávku mimořádné okamžité pomoci využil v našem městě pouze jeden bezdomovec, a to při ztrátě občanského průkazu*“ (SP2). „*Z celkového počtu bezdomovců, si nechal tuto dávku vyplatit pouze jeden bezdomovec*“ (SP3). Zbývající sociální pracovníci uvedli, že dávku okamžité mimořádné pomoci lidé bez domova nevyužívají.

Jelikož vyplácení dávek je podmíněno prokázáním totožnosti, byla další otázka směřována na osoby bez přístřeší, zda vlastní občanský průkaz, a pokud ho nevlastní, tak z jakého důvodu. Pouze tři osoby uvedli, že nevlastní občanský průkaz. Na dotaz, proč ho nevlastní uváděli své důvody. „*Občanku nemám, protože mi ji ukradli. Novou*

si dělat nebudu, nepotřebuju to“ (R1). „Do teď jsem ji nepotřeboval a teď to řešit nebudu. Už to nějak doklepu“ (R8). „Občanku jsem ztratil“ (R17), více neuvedl.

Další otázka se týkala práce sociálních pracovníků, konkrétně toho, jestli navštěvují jedince bez domova v místě jejich pobytu. Všichni sociální pracovníci uvedli, že tyto osoby navštěvují v místě jejich pobytu nebo i míst, kde se zdržují a snaží se jim poskytnout sociální pomoc i na místě.

Když byla tato otázka přeformulována respondentům-bezdomovcům, zda jsou kontaktováni přímo na ulici nebo v místech, kde přebývají, uváděli někteří bezdomovci, že s nimi sociální pracovníci nenavázali žádný kontakt. Počet bezdomovců, kteří uvedli, že je sociální pracovníci nenavštěvují v místě jejich pobytu, anebo přímo na ulici, se rovnal šesti (R4, R5, R8, R15, R16, R17). Místo výskytu těchto osob bylo sociálním pracovníkům známo.

Shrnutí výzkumné otázky

Ze získaných informací vyplývá, že sociální pracovníci na městských úřadech nabízejí širokou škálu pomoci cílenou pro jedince bez domova. Provedený průzkum však odhalil, že polovina dotazovaných respondentů sociálních služeb sociálních pracovníků nevyužívá. Druhá polovina, která se sociálními pracovníky komunikuje a je s nimi ve spojení, využívá nicméně pouze malou část služeb. Ty jsou tvořeny například pomocí při sepisování žádostí, pomocí při základním hospodaření, sociálním poradenstvím, pomocí s oddlužením, sociálním kurátorstvím nebo zástupem na úřadech.

Další kategorií bezdomovců je skupina, která využívá peněžité pomoci, ať už se jedná o starobní nebo invalidní důchod, tak i dávky v hmotné nouzi. Zajímavé je, že se tyto dvě skupiny prolínají. To znamená, že na ulici jsou lidé, kteří nevyužívají pomoci sociálních pracovníků z městských úřadů v žádné podobě, ale peněžitou pomoc neodmítají. Například dávek hmotné nouze využívá většina dotazovaných respondentů.

Podle sociálních pracovníků většina bezdomovců pro uplatnění dávky mimořádné okamžité pomoci nesplňují potřebné podmínky, a proto jim tato dávka není vyplácena. Pokud už tedy Úřad práce tuto dávku vyplatil, tak pouze ve dvou případech.

Zajímavé odhalení bylo získáno z otázky týkající se občanských průkazů. Autor práce učinil zjištění, že většina respondentů R, kromě tří, vlastnila občanský průkaz. Ze svých zkušeností strážníka městské policie je tato skutečnost většinou opačná, většina osob žijících způsobem bezdomovců u sebe platný občanský průkaz nemá.

V poslední otázce bylo zjištěno, že všichni sociální pracovníci navštěvují při své práci klienty žijící na ulici v jejich přirozeném prostředí. Tedy v místě kde „bydlí“ i v místě kde se momentálně zdržují. Naproti tomu, několik respondentů-bezdomovců uvedlo, že je sociální pracovníci nikdy nekontaktovali. Jednalo se převážně o osoby, které nevyužívají žádných sociálních služeb, tedy ani finanční pomoci.

Dílčí cíl

Proč někteří bezdomovci nevyužívají nabízených sociálních služeb a žijí takzvaně mimo „systém“?

Dílčím cílem výzkumné otázky bylo zjistit, proč někteří bezdomovci nemají zájem o nabízené sociální služby poskytované sociálními pracovníky ale i pomoc finanční, která by jim usnadnila život.

Předchozím průzkumem, bylo zjištěno, že sociální pomoci i když v omezené míře využívá většina osob bez přístřeší. Jedinců, kteří se nesnaží získat pomoc a nevyhledávají kontakt s úřady, byl poměrně nízký počet. Konkrétně se jednalo o čtyři osoby (R5, R8, R15, R17). Dvě osoby pocházely z Náchoda a dvě z Nového Města nad Metují. Tyto osoby byly klíčovým objektem pro zodpovězení otázky, proč někteří bezdomovci nevyužívají sociálních služeb.

Na dotaz, proč tito jedinci nevyužívají sociálních služeb ani finanční podpory odpovídali následovně: respondent (R5) byl poměrně sdílný. *„Na úřadě jsem byl jednou, byla tam taková kráva, že už tam znova nepůjdu. Mě teď pomáhá moje družka, ona má nějaký dávky, a to nám stačí. ...Někdy taky chodím ke kamarádovi na brigádu, sekát dřevo a tak“* (R5). *„Já žádnou pomoc nepotřebuju, něco si vyžebrám, na cigára a žrádlo to stačí“* (R8). Další respondent uvedl: *„Proč je nevyužívám? (sociálních služeb) To nevím, asi to nepotřebuju. Občas mi pomůže dcera, anebo tady sousedi. Vždycky si nějak pomůžu sám“* (R15). *„Chodil jsem na sběr, ale teď to je na složenku, tak jsem toho nechal. Vono to stejně bylo pořád horší. ...Teďka chodím vypomáhat k jednomu tady z Města. To mi stačí“* (R17).

Na doplňující otázku, proč nevyužívají služeb sociálních pracovníků z městského úřadu, jako například sociální poradenství nebo pomoc s oddlužením, odpověděli takto: *„Jak jsem říkal, na úřade se chovaj, jako by sežrali všechnu moudrost, bába mě začala poučovat, tak jsem odešel“* (R5). Druhý respondent byl opět velmi stručný: *„Co bych tam dělal, stejně mi nepomůžou“* (R8). *„Dcera mi říkala, ať tam zajdu, že mi třeba pomůžou, ale mě to takhle vyhovuje. Dcera mi pomáhá“* (R15). Poslední respondent

uvedl: „*Náký dluhy mám, ale na mě stejně nemůžou, protože nic nemám, všechno si vzala bejvalá manželka. Ted' mě nemaj co sebrat. A koho by to zajímalo. Něco si vydělám a na vázu (vodku) a na cigarety to stačí*“ (R17).

Shrnutí výzkumné otázky

Pouze čtyři respondenti-bezdomovci z dvaceti oslovených nevyužívají sociální pomoci. Z rozhovoru je patrné, že si tito jedinci obstarávají prostředky k obživě jinými prostředky a nestojí o pomoc sociálních služeb. Tito čtyři výše oslovení se shodovali v jedné věci a to, že si přivydělávají různou „prací“, a tudíž mají alespoň občasný příjem. První respondent uvedl, že si přivydělává občasnou brigádou u známého a také, že se přiživuje na své družce. Druhý žebrá peníze na kolemjdoucích, a to mu k přežití stačí. Jiný důvod neuvedl. Třetí respondent žije z pomoci své dceři, která mu občasně finančně vypomůže, také uvedl, že mu pomáhají jeho sousedé. Čtvrtý má také brigádu, která mu zajišťuje nezbytný příjem k přežití.

Pokud se jedná o služby, které by jim mohli poskytnout sociální pracovníci z městských úřadů, byly odpovědi různé. Jeden dotazovaný odpověděl, že má špatné zkušenosti se sociální pracovníci, a proto už na úřad nepůjde. Další byl velice stručný, ale z jeho odpovědi byla cítit lhostejnost a rezignace nad způsobem života, který vede. Třetího respondenta nabádá dcera k navštívení městského úřadu a vyhledání pomoci u příslušných pracovníků. Jeho postoj je však odmítavý. Dcera mu občas vypomůže, a proto nemá důvod cokoli měnit. Poslední respondent rezignoval na změnu a návrat do většinové společnosti. Něco si „na černo“ vydělá brigádou a mu k jeho životu stačí.

Sekundární cíl

Jakou měrou se lidé bez domova podílejí na drobné kriminalitě ve vybraných městech?

Cílem této výzkumné otázky bylo zjistit, zda se bezdomovci dopouštějí drobné kriminality častěji než zbytek populace. Tato informace byla získána ze statistik městských policií, působících ve vybraných městech.

Tabulka 4 ukazuje celkový počet osob, které spáchali trestný čin nebo přestupek. Dále jsou v tabulce zobrazeny i informace o bezdomovcích a jejich spáchaných trestných činech a přestupcích, které řešila městská policie.

Tabulka 4: Drobná kriminalita populace a bezdomovců za rok 2018

	Náchod	Jaroměř	Nové Město nad Metují	Broumov
Celkový počet TČ	23	21	14	8
Celkový počet přestupků	342	216	30	113
Bezdomovci TČ	0	0	0	0
Bezdomovci přestupků	72	44	6	57

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 5 zobrazuje poměr spáchaných trestných činů a přestupků na jednoho obyvatele města staršího 15 ti let. V tabulce jsou pro představu zobrazeny i informace o spáchaných trestných činech a přestupcích na jednoho bezdomovce z celkového počtu bezdomovců žijících ve vybraných lokalitách.

Tabulka 5: Drobná kriminalita na jednotku za rok 2018

	Náchod	Jaroměř	Nové Město nad Metují	Broumov
TČ na jednoho obyvatele	0,00137	0,00200	0,00172	0,00125
Přestupků na jednoho obyvatele	0,02042	0,02061	0,00368	0,01769
TČ na jednoho bezdomovce	0	0	0	0
Přestupků na jednoho bezdomovce	9	11	5	14,25

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce 6 jsou zobrazeny počty přestupků a trestných činů spáchané bezdomovci ve zvolených městech v roce 2018. Přestupkové jednání je dále rozděleno na přestupky proti občanskému soužití, proti majetku, proti veřejnému pořádku a přestupků proti pořádku ve státní správě a přestupky proti pořádku v územní samosprávě.

Tabulka 6: Drobná kriminalita bezdomovců za rok 2018

	Náchod	Jaroměř	Nové Město nad Metují	Broumov
Občanské soužití	2	1	0	0
Majetek	4	2	0	2
Veřejný pořádek	25	17	2	12
Vyhlášky a nařízení města	41	24	4	43
Trestné činy	0	0	0	0

Zdroj: Vlastní zpracování

Shrnutí výzkumné otázky

Z informací poskytnutých tabulkami 4, 5 a 6 je patrné, že se lidé bez domova drobné kriminality dopouštějí častěji a ve větší míře než zbytek populace. Z tabulky 3 jsme se dozvěděli, že žádný bezdomovec nespáchal trestný čin, a tedy všechna závadová jednání spadají do kategorie přestupků. Tabulka 5 dokládá fakt, že se lidé na páchání drobné kriminality podílejí mnohonásobně častěji než zbytek společnosti. Přestupků proti majetku a občanskému soužití, jak ukazuje tabulka 6, bylo v roce 2018 spácháno zanedbatelné množství. Jak je patrné z grafu 1 (příloha), nejvíce přestupků páchají tito lidé převážně proti veřejnému pořádku a pořádku ve státní správě a přestupky proti pořádku v územní samosprávě.

8.2 Závěr výzkumného šetření

Praktická část měla za úkol zjistit, zda a jaké sociální služby ve státní a samosprávné sféře využívají lidé bez přístřeší. Dalším úkolem této práce bylo vysvětlit, proč někteří jedinci žijící na ulici těchto služeb nevyužívají a také poukázat na jejich podíl v páchání drobné kriminality ve společnosti. Úkol byl zaměřen na města Náchodského okresu s obecními úřady III. stupně. Tedy obce s rozšířenou působností.

První část průzkumu byla realizována za pomoci kvalitativního výzkumu formou standardizovaného rozhovoru. Bylo osloveno 21 bezdomovců a 4 sociální pracovníci z výše jmenovaných měst. Na otázky odpovídalo 20 bezdomovců a 4 sociální pracovníci. U těchto respondentů bylo zjištěno, že většina bezdomovců sociálních služeb státní správy a samosprávy využívá, byť pouze v omezené míře. Těch, kteří žijí takzvaně mimo systém, bylo málo. Jednalo se o čtyři osoby. Ze získaných rozhovorů, je

patrné, že tyto osoby nemají zájem měnit způsob svého života. Jsou s ním smířeni, postrádají patřičnou motivaci ke změně nebo po špatných zkušenostech s úředníky zanevřeli na jakoukoli pomoc. Z odpovědí také vyplynulo zjištění, že tyto osoby se spoléhají na pomoc někoho jiného, a tudíž nemají potřebu vyhledávat pomoc úřadů.

Druhá část praktické části se zabývala drobnou kriminalitou bezdomovců. Tento průzkum byl realizován kvantitativním výzkumem, formou statistiky. Cílem bylo zjistit, zda se lidé bez domova dopouštějí drobné kriminality častěji než zbytek společnosti. Zde bylo díky statistikám městských policí odhaleno, že se tito lidé drobné kriminality častěji dopouštějí. Přesto, že drobnou kriminalitu páchají tito jedinci častěji, z výsledků statistik vyplynulo, že například v roce 2018 nebyl spáchán ve vybraných městech bezdomovci ani jeden trestný čin. Naproti tomu, počet přestupků spáchaných bezdomovci a přepočítaných na jednoho bezdomovce, několikanásobně převyšuje počet přestupků běžných obyvatel vybraných měst, přepočítaných na jednoho obyvatele staršího 15 let. Většina protiprávního jednání bezdomovců směřovalo do oblasti týkající se přestupků proti veřejnému pořádku a vyhlášek města.

Lze se tedy jen domnívat, že se v převážné většině mohlo jednat o přestupky týkající se porušování vyhlášky upravující požívání alkoholu na veřejném prostranství, nebo veřejného pořádku upravující znečištění veřejného prostranství.

Závěr

Tato práce se věnovala problému bezdomovectví na Náchodsku. Snažila se zjistit, jaké sociální služby lidé bez domova využívají a pokud jich nevyužívají, tak z jakého důvodu tak činí. Dalším úkolem této práci bylo odhalit, jestli bezdomovci páchají drobnou kriminalitu častěji než ostatní spoluobčané.

Teoretická část měla vysvětlit co to bezdomovectví je, jaké jsou jeho formy a příčiny ale například i seznámit se stručnou historií bezdomovectví. Dále se zabývá drobnou kriminalitou spojenou s bezdomovectvím, jako jsou třeba trestné činy a přestupky páchané bezdomovci, tak i závažným tématem jako je kriminalita páchaná na bezdomovcích. Dále představuje bezpečnostní orgány pracující s bezdomovci a sociální služby, které tito lidé mohou využívat.

V praktické části bylo zjišťováno, proč někteří jedinci žijící život bezdomovce nevyužívají sociálních služeb. Jelikož je problém bezdomovectví poměrně rozsáhlý, nebylo cílem této práce, vystihnou celý tento problém ale pouze poukázat průzkumem, které služby státní správy a samosprávy lidé bez přístřeší využívají. Na základě provedených rozhovorů a jejich analýzy bylo zjištěno, že většina dotazovaných bezdomovců sociálních služeb využívá. U čtyřech respondentů bylo zjištěno, že těchto služeb nechtějí užívat i když tuto možnost mají. Díky rozhovoru, který tito lidé poskytli tazateli, bylo odhaleno, že o sociální služby nestojí z několika důvodů. Jednak to jsou špatné zkušenosti s úřady, rezignace řešit své problémy ale hlavně pomoc jiných osob, které poskytují těmto lidem možnost přežít bez pomoci úřadů. Další výzkumná otázka praktické části poskytla pohled na bezdomovce jako pachatele drobné kriminality a jejich přínosu do statistik městských policií. Zde bylo zjištěno, že bezdomovci vyskytující se ve městech Náchod, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Broumov za rok 2018 nespáchali žádný trestný čin, ale své protiprávní jednání směřovali do oblasti přestupků. Z výstupů získaných statistik vyplynulo, že se tyto osoby dopouštějí oproti zbytku populace přestupků častěji. Nejčastěji se jednalo o porušování vyhlášek a přestupků proti veřejnému pořádku.

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo seznámení s fenoménem zvaným bezdomovectví, ukázat možnosti, které tito lidé mají, aby se postavili znovu na vlastní nohy ale i zjistit, jak si na Náchodsku stojí bezdomovci v počtu skutků spáchané drobné kriminality ve srovnání s bydlící společností.

Zákony a vyhlášky:

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (starý zákon)

Zákon č. 150/1969 Sb., zákon o přečinech

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v aktuálním znění

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek

Internetové zdroje:

Broumov. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2006 [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Broumov>

ETHOS Typology on Homelessness and Housing Exclusion. FEANTSA 2005. [online]. [cit. 8. 8. 2018]. Dostupné z: <https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion?bcParent=27>

Jaroměř. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2005 [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Jarom%C4%9B%C5%99>

Náchod. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2005 [cit. 4. 3. 2019]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1chod>

Počty obyvatel v obcích - Ministerstvo vnitra České republiky. *Úvodní strana - Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Copyright © 2019 Ministerstvo vnitra České republiky, všechna práva vyhrazena [cit. 23. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>

Sexuální a genderové násilí | Boj proti sexuálnímu a genderovému násilí - UNHCR Czech Republic. *UNHCR - The UN Refugee Agency* [online]. Copyright © UNHCR 2001 [cit. 15. 11. 2018]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/cz/40-czco-vsechno-delamepece-o-zranitelne-skupiny-osobsexualni-a-genderove-nasili-html.html>

Výsledky sčítání bezdomovců | SLDB 2011. *Český statistický úřad | ČSÚ* [online]. [cit. 1. 8. 2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/sldb/vysledky_scitani_bezdomovcu

Seznam použité literatury:

BEDNÁŘOVÁ, Zdena; PELECH, Lubomír. *Sociální práce na ulici-streetwork*. Brno: Doplněk, 2000. Co-jak-proč. 102 s. ISBN 80-7239-048-1

Bible: překlad 21. století. Praha: Biblion, 2009. 1564 s. ISBN 978-80-87282-02-1

BLATNÍKOVÁ, Šárka; FARIDOVÁ, Petra; ZEMAN, Petr. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). 221 s. ISBN 978-80-7338-143-1

CRESWELL, J. W. *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage Publications, 1998 in HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). 431 s. ISBN 80-86473-86-4

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. 374 s. ISBN 80-246-0139-7

EGER, Ludvík; EGEROVÁ, Dana. *Základy metodologie výzkumu: pro studenty ekonomických oborů*. V Plzni: ZČU, 2014. 148 s. ISBN 978-80-261-0418-6

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník* in BLATNÍKOVÁ, Šárka; FARIDOVÁ, Petra; ZEMAN, Petr. *Násilná sexuální kriminalita - téma pro experty i veřejnost*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). 221 s. ISBN 978-80-7338-143-1

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9

- HRADECKÁ, Vlastimila; HRADECKÝ, Ilja. *Bezdomovství - extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996. 107 s. ISBN 80-902292-0-4
- MAREK, Jakub; STRNAD, Aleš; HOTOVCOVÁ, Lucie. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. 175 s. ISBN 978-80-262-0090-1
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0
- NOVOTNÝ, František a kolektiv. *Trestní zákoník 2010, komentář, stav k 1. 4. 2010*. 1. Praha: EUROUNION, 2010. 840 s. ISBN 978-80-7317-084-4.
- NOVOTNÝ, Oto. *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2
- PRŮDKOVÁ, Táňa; NOVOTNÝ, Přemysl. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. 93 s. ISBN 978-80-7387-100-0
- PRŮCHA, Petr. *Správní právo: Obecná část*. 8., doplněné a aktualizované vydání. Brno: nakladatelství DOPLNĚK, 2012. 428 s. ISBN 978-80-7239-281-0.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada) in EGER, Ludvík a Dana EGEROVÁ. *Základy metodologie výzkumu: pro studenty ekonomických oborů*. V Plzni: ZČU, 2014. 148 s. ISBN 978-80-261-0418-6
- RHEINHEIMER, Martin. *Chudáci, žebráci a vaganti: lidé na okraji společnosti 1450-1850*. Praha: Vyšehrad, 2003. Kulturní historie. 187 s. ISBN 80-7021-579-8
- ŠTABLOVÁ, Renata. *Kriminologie*, Studijní texty. Vyd. 1. Praha 2008. 78 s.
- ŠTĚCHOVÁ, Markéta; LUPTÁKOVÁ, Marina; KOPOLDOVÁ, Bedřiška, ed. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie: závěrečná zpráva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). 111 s. ISBN 978-80-7338-069-4
- TOMEŠ, Igor. *Sociální právo České republiky*. Praha: Linde Praha, 2014. Monografie (Linde). 319 s. ISBN 978-80-7201-938-0
- VÁGNEROVÁ, Marie; CSÉMY, Ladislav; MAREK, Jakub. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. 340 s. ISBN 978-80-246-2209-5
- VAN DEN BREE, M., SHELTON, K., BONNER, A. A longitudinal population- based study of factors in adolescence predicting homelessness in young adulthood. *Journal of Adolescent Health* in VÁGNEROVÁ, Marie, CSÉMY Ladislav, MAREK Jakub. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. 340 s. ISBN 978-80-246-2209-5
- VETEŠNÍK, Pavel; CHAUER, Ivo; ZÍDKA, Aleš. *Obecní policie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 336 s. ISBN 978-80-7380-463-3

Seznam tabulek

Tabulka 1: Použité metody ve vztahu k výzkumným otázkám	38
Tabulka 2: Transformace cílů do tazatelských otázek pro R.....	46
Tabulka 3: Transformace cílů do tazatelských otázek pro SP.....	47
Tabulka 4: Drobná kriminalita populace a bezdomovců za rok 2018.....	53
Tabulka 5: Drobná kriminalita na jednotku za rok 2018.....	53
Tabulka 6: Drobná kriminalita bezdomovců za rok 2018	54
Tabulka 7: Základní informace o respondentech výzkumu R.....	61
Tabulka 8: základní informace o respondentech SP.....	62

Seznam příloh

Tabulka 7: Základní informace o respondentech výzkumu R

Tabulka 8: základní informace o respondentech SP

Graf 1: Drobná kriminalita bezdomovců za rok 2018

Přílohy

Tabulka 7: Základní informace o respondentech výzkumu R

Číslo respondenta	Pohlaví	Věk	Doba života strávená na ulici	Místo pobytu
R1	Muž	48	3	Náchod
R2	Muž	57	11	Náchod
R3	Muž	37	6	Náchod
R4	Žena	56	4	Náchod
R5	Muž	52	8	Náchod
R6	Muž			Náchod
R7	Žena	37	3	Náchod
R8	Muž	61	18	Náchod
R9	Muž	37	4	Jaroměř
R10	Muž	40	2	Jaroměř
R11	Muž	32	4	Jaroměř
R12	Muž	68	13	Jaroměř
R13	Muž	36	8	Nové Město nad Metují
R14	Muž	53	8	Nové Město nad Metují
R15	Muž	57	11	Nové Město nad Metují
R16	Muž	39	5	Nové Město nad Metují
R17	Muž	45	6	Nové Město nad Metují
R18	Muž	41	4	Broumov

R19	Muž	44	5	Broumov
R20	Muž	39	5	Broumov
R21	Muž	32	7	Broumov

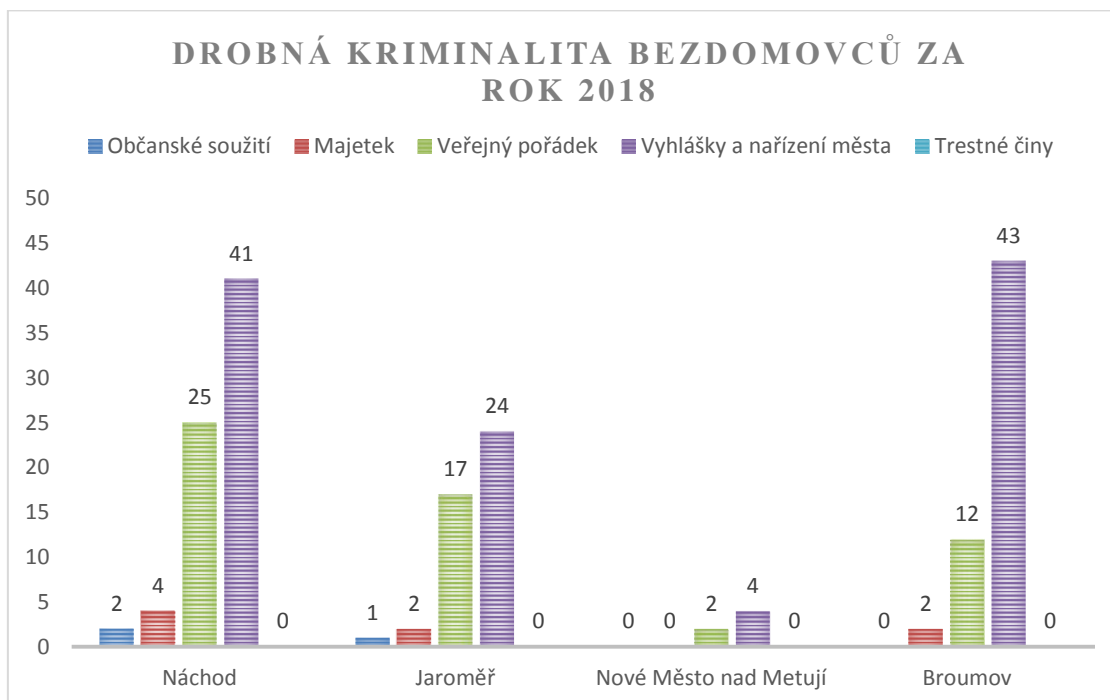
Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 8: základní informace o respondentech SP

Číslo respondenta	Místo výkonu funkce
SP1	Náchod
SP2	Jaroměř
SP3	Nové Město nad Metují
SP4	Broumov

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 1: Drobná kriminalita bezdomovců za rok 2018

Zdroj: Vlastní zpracování